ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

İLKÖĞRETİM 6., 7. ve 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANMA ALIŞKANLIKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şencan GÜLTUTAN

Danışman: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

Mart 2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı Eğitim Psikolojisi Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: (imza)
Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

Üye: (imza)
Prof. Dr. Halil İbrahim YALIN

Üye: (imza)
Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü
Ayşe ÇAKIR İLHAN
..... / .... / 2007

ÖZET

İLKÖĞRETİM 6., 7. ve 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
İNTERNET KULLANMA ALIŞKANLIKLARI

GÜLTUTAN, Şencan
Yüksek Lisans
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı
Eğitim Psikolojisi Programı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ
Mart 2007, VI + 67 sayfa

Bu araştırmada ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin internete nerelerden bağlandıkları, internet için ne kadar zaman harcadıkları, interneti hangi amaçlarla kullandıkları, internetin çocuklar üzerindeki etkilerinin neler olduğu sorularına cevap aranmıştır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anket ve öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde frekans ve yüzde; ikili karşılaştırmalar için ANOVA ve Kay-kare kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun internete evlerinden bağlandıkları, internet kafeden internete bağlanan erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun internete 1–2 yıldır ve haftada ortalama 0–2 saat arası, aralıksız 1 saate kadar bağlandıkları ve özellikle 10 saat üzerinde internete bağlanan erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerden fazla olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin interneti en çok derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak için kullandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu e-postalarını kontrol etmek, web sitelerinde gezinmek, (sohbet) etmek, dosya indirmek (FTP) ve oyun oynamak amacıyla internete haftada 1–2 saat bağlandıkları belirlenmiştir. Son olarak öğrencilerin çoğunluğunun internet kullanma alışkanlıklarının düşük olduğu ancak erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

ABSTRACT

INTERNET USAGE ADDICTION of 6., 7. and 8. GRADE STUDENTS in ELEMENTARY SCHOOL

GÜLTUTAN, Şencan
Master of Science
Department of Educational Sciences
Educational Psychology Program
Adviser: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ
March 2007, VI + 67 p.

In this research; we try to solve these questions; from where the girls and boys that at sixth, seventh and eighth grade students in elementeary school reach internet, how much time do they spent for internet, what are good and bad effects of internet on our children. The research is conducted as survey design. Data are gathered from student survey and internet usage addiction scale which were developed for this research. The frequency, ratio used for descriptive analyses and Chi Square and ANOVA were used for two way comparisons.

The results of the study show that most of the students connect internet from their home, boys use internet cafes more than girls. Most of the students use internet from 1-2 years, 0-2 hours per week and 1 hour continuously. Especially students who connect internet more than 10 hours are boys.

Most of the students use internet for gathering knowledge for their lessons. Most of the students use internet about 1-2 hours for controlling e-mail, navigating web sites, doing chat, downloading files (FTP) and playing game. Finally, most of the students have low internet usage addiction. But boys have higher internet usage addiction level from girls.

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT III
İÇİNDEKİLER IV
ÇİZELGELER LİSTESİ VI
BÖLÜM 1 1
GİRİŞ 1
İnternetin Tarihsel Gelişimi 1
Patolojik İnternet Kullanımı, İnternet Bağımlılığı 2
Türkiye'de Ve Dünyada İnternet Kullanımı Üzerine Yapılmış Olan Araştırmalar 8
Problem 24
Amaç 29
Önem 29
Sınırlıklar 29
Tanımlar 30
BÖLÜM 2 32
YÖNTEM 32
Araştırma Modeli 32
Çalışma Grubu 32
Verilerin Toplanması 33
Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği 33
Verilerin Analizi 35
BÖLÜM 3 36
BULGULAR ve YORUMLAR 36
1. Öğrencilerin İnternete Nerelerden Bağlandıklarına İlişkin Bulgular 36
2. Öğrencilerin İnterneti Ne Kadar Zamandır Kullandıklarına İlişkin Bulgular 38
3. Öğrencilerin İnternete Haftada Ortalama Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Bulgular 40
4. Öğrencilerin İnternete Bağlandıklarında Aralıksız Olarak Kaç Saat İnternete Kaldıklarına İlişkin Bulgular 42
5. Öğrencilerin İnterneti Kullanım Amaçlarına İlişkin Bulgular 44

6. Öğrencilerin çeşitli internet etkinliklerine haftada ne kadar zaman ayırdıklarına ilişkin bulgular 47
E-posta: 47
Web sitelerinde gezinme: 48
Sohbet: 48
Dosya İndirme (FTP): 48
Oyun Oynama: 48
7. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular 49
BÖLÜM 4 53
ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER 53
Özet 53
Sonuçlar 55
Öneriler 57
EKLER 64
EK 1. Öğrenci Anketi 65
EK 2. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği 67

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Dağılımları 33

Çizelge 2. Öğrencilerin İnternete Bağlanma Yerlerinin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı 37

Çizelge 3. Öğrencilerin İnterneti Ne Kadar Zamandır Düzenli Olarak Kullandıklarının Sınıf ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı..... 39

Çizelge 4. Öğrencilerin Sınıflarına ve Cinsiyetlerine Göre İnternete Haftada Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler..... 41

Çizelge 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnternete Haftada Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları 42

Çizelge 6. Öğrencilerin Sınıflarına Göre İnternette Aralıksız Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler 44

Çizelge 7. Öğrencilerin Sınıflarına Göre İnterneti Kullanım Amaçları 46

Çizelge 8. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnterneti Kullanım Amaçları..... 47

Çizelge 9. Öğrencilerin İnternet Etkinlikleri İçin Harcadıkları Süreye İlişkin Betimsel İstatistikler 49

Çizelge 10. Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyetlerine Göre İnternet Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler 51

Çizelge 11. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları 52

Çizelge 12. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Cinsiyetlerine Göre ANOVA Sonuçları 52

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları verilmekte ve araştırma raporunda kullanılan temel kavramların tanımları ile kısaltmaların açık yazılışları yer almaktadır.

İnternetin Tarihsel Gelişimi

İletişim teknolojisinin Alexander Graham BELL'in bir deney sırasında üzerine dökülen asidin temizlenmesi için yeni icat ettiği telefonun öbür ucundaki yardımcısını " Bay Watson buraya gelin, çabuk olun " sözleriyle 1876 da başladığı kabul edilmektedir. 1926 da ilk TV cihazının, 1946 da ENIAC adıyla ilk elektronik bilgisayarın, 1954 de transistörlü radyonun ve 1958 de ilk mikrochip'in keşfedilmesi, 1962 de Telstar adıyla uzaya ilk haberleşme (Comminication) uydusunun fırlatılması, 1974 de mikroişlemcili ilk bilgisayar geliştirilmesi, bugün için hayatımızın ayrılmaz birer parçası haline gelen iletişim teknolojisinin gelişiminde önemli dönüm noktaları olarak sayılabilir.

Günlük hayatımızın vazgeçemediğimiz unsurları haline gelen cep telefonları, dünyanın neresinde olursak olalım hesabımıza ulaşıp para çekebildiğimiz ATM'ler, kredi kartları, haber alma, bilgi edinme, eğlence olanaklarını sağlayan televizyonlar, sinema keyfini evimize taşıyan ses sistemleri, DVD ve VCD oynatıcılar, bizim yerimize birçok işi kolayca ve hızla yapan bilgisayarlar ve nihayet dünyanın her noktasını birbirine bağlayan devasa iletişim ve bilgi ağı internet bütün bu hızlı teknolojik gelişmenin bizlere sağladığı kolaylıkların bir kısmıdır. İnterneti, dünyanın çok çeşitli coğrafi bölgelerindeki bilgisayarların; artık günümüzde cep telefonlarının da birbirine bağlanmasıyla oluşan milyonlarca kullanıcının aynı anda ve farklı

zamanlarda kullandığı bir iletişim ve bilgi ağı olarak tanımlayabiliriz. İnternetin ortaya çıkışında, ABD'de askeri amaçla ortaya çıkan ARPA net (Advanced Research Projects Agency Network) ağının büyük etkisi olmuştur. Yine askeri amaçlarla, 1970'lerde üniversiteler ve savunma ile ilgili diğer kuruluşlar da bu ağa dâhil edilmiştir. Günümüzdeki serbest kullanımının başlangıcı ise 1980'lerin sonlarına doğru olmuştur.

On yıl öncesine kadar internet kullanımı daha çok, araştırma yapan ve çalışmalarını hızlı bir şekilde paylaşma ihtiyacı duyan bilim insanları gibi belli bir grupla sınırlıydı. İnternetin yavaş yavaş ev kullanıcılarının da hizmetine açılmasıyla internet kullanıcılarının sayısı hızla artmıştır ve Orhan ve Akkoyunlu (2004)'nun aktardığı gibi bugün dünyada 500 milyonun üzerinde internet kullanıcısı bulunmaktadır (Levy 2003). Bu verinin 2003 yılına ait olduğu düşünülürse günümüzde çok daha fazla insanın internet kullanıcısı olduğu son derece açıktır.

Bu hızlı büyüme internet kullanımının toplum ve birey üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini sorgulama gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Endişelenilmesi gereken bir nokta da aşırı internet kullanımına dönüşen, kontrol edilemeyen ve bireylerin hayatını büyük ölçüde kesintiye uğratan internet kullanımı, diğer bir deyişle "internet bağımlıları" dır (Morahan J. -Martin, Schumacher P., 2000).

Patolojik İnternet Kullanımı, İnternet Bağımlılığı

Yaşamımızın bir parçası haline gelen internet tüm kullanıcılarına yepyeni bir dünyanın kapısını açmakta, çok çeşitli olanaklar ve deneyimler sunmaktadır. Dünyadaki milyonlarca insan interneti bilgiye ulaşmak, arkadaşlarıyla haberleşmek, çalışmak, oyun oynamak ve bu yeni ortamın diğer işlevleri için kullanmaktadır. İnternet ne zararlı bir şey olarak görülmeli ne de karalanmalıdır. Bunun yanında internet günlük hayatımızın önemli bir parçası

haline gelen yeni bir çevredir. İnterneti aşırı kullanmanın getireceği olumsuz sonuçlardan haberdar olmalı ve interneti patolojik bir şekilde kullanan insanları anlamalıyız (Davis, 2001).

Sağlıklı internet kullanımı; interneti, bilişsel ya da davranışsal bir rahatsızlık bulunmadan, makul miktardaki bir süre içerisinde, açık bir amaç için kullanmaktır. Sağlıklı internet kullanıcıları, internet iletişimiyle gerçek hayattaki iletişimi birbirinden ayırabilirler (Davis, 2001). Ancak interneti herkes bu şekilde zararsız olarak, ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda, gerektiği miktarda kullanmamaktadır.

İnternet bağımlılığı kavramını ilk ortaya atan 1995 yılında Goldberg olmuştur. Ancak bilimsel tartışmalar Young'la birlikte başlamıştır. Young "İnternet Addiction Disorder – İnternet Bağımlılığı Hastalığı" kavramını gündeme getiren ilk uzmanlardan biridir.

Bazı bilim insanları, insanların internet kullanımı ile psikososyal sağlıkları, ev ve işlerindeki olumsuz sonuçları arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir (e.g. Beard & Wolf, 2001; Brenner 1997; Davis, 2001; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Pratarelli et al., 1999; Sanders et al., 2000; Shotton, 1991; Young, 1996, 1998; akt., Caplan, 2002).

Aynı şekilde bazı araştırmalar da insanların Patolojik İnternet Kullanımı nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir (e.g. Brenner, 1997; Kandell, 1998; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Pratarelli et al., 1999; akt., Caplan, 2002). Ayrıca Patolojik İnternet Kullanımı ile psikososyal değişkenler (depresyon, sosyal izolasyon gibi) ve iş / evdeki olumsuz sonuçlar arasında ilişki olduğuna dair de kanıtlar vardır (e.g. Kraut et al., 1998; Sanders et al., 2000; Young & Rogers, 1998; akt., Caplan, 2002).

Genel olarak patolojik internet kullanımı "bir insanın hayatında psikolojik, sosyal, okul ve/veya işle ilgili zorlanmalar yaratan internet kullanımı" olarak tanımlanmaktadır (Beard & Wolf, 2001, p. 378; akt., Caplan, 2002). İnternet hakkındaki takıntılı düşünceler, tolerans, dürtü kontrolünün azalması, internet kullanımını durduramamak ve yoksunluk belirtileri gibi belirtiler sağlıksız internet kullanımını karakterize eden belirtiler olarak ifade edilir (Young, 1999; akt, Davis, 2001).

Song, Larose, Eastin ve Lin (2004)'e göre internet bağımlılığı ya da patolojik internet kullanımı, dürtü kontrol bozukluğunun bir türüdür ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarına olan bağımlıklara benzer fakat potansiyel olarak daha tehlikelidir, çünkü televizyon evdeki boş zamanı doldururken buna karşılık iş, okul ve oyunun içine giren aşırı internet kullanımı kişisel ilişkileri, aile ve iş ilişkilerini değiştirir.

Griffiths (1996, 1997), O'Reilly (1996), Stein (1997), Young (1996, 1998), Young ve Rogers (1998)'ın ifade ettiği gibi, belirli bir zorlanma ve/veya işlevsel bozulmanın neden olduğu sorunlu internet kullanımı, DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) deki madde bağımlılığı ve patolojik kumar oynama tanımları esas alınarak, literatürde "internet bağımlılığı" ya da "patolojik internet kullanımı" olarak tanımlanmıştır (Shapira, Goldsmith, Keck Jr, Khosla, McElro, 2000). Benzer şekilde Goldberg, DSM IV madde bağımlılığı tanı ölçütlerini esas almış ve internet bağımlılığını bir baş etme mekanizması olarak, davranışsal bağımlılık şeklinde tanımlamıştır (Garrison & Long, 1995, p. 20; Goldberg, 1996; akt., Yang, Tung, 2004). Young da internetle ilgili bozukluklar için, DSM IV teki patolojik kumar oynama ile ilgili ölçütleri temel alarak Sorunlu İnternet Kullanımı adıyla ikinci bir tanımlama getirmiştir ve 8 maddeden oluşan (evet/hayır) internet bağımlılığı tanı formu geliştirmiştir. (Young, 1996a, 1998b; Young & Rogers, 1998, akt., Yang, Tung, 2004). Young (1999)'a göre sorunlu internet kullanımı ölçütleri şunlardır (Yang, Tung, 2004):

1. İnterneti düşünme, çevrimiçi değilken internette yapılan etkinliklerin hayalinin kurulması,
2. Gittikçe artan oranlarda internette kalma ihtiyacı,
3. İnternet kullanımını azaltmak için tekrarlı girişimlerde bulunma ve başarısız olma
4. İnternet kullanımını azaltırken yoksunluk belirtileri gösterme,
5. Zaman yönetimi sorunları, internette planlanandan daha fazla zaman geçirme,
6. Çevresel sıkıntı (aile, okul, iş, arkadaşlar vb. ile)
7. İnternette harcadığı zaman konusunda yalan söyleme,
8. İnternette bulunduğu süre içinde duygu durum değişikliği.

Davis (1999), Young'ın tanımını genişleterek sorunlu internet kullanımı için bilişsel-davranışçı bir model öne sürmüştür (Yang, Tung, 2004). Patolojik internet kullanımı geliştirmede ve bunu devam ettirmede bilişler rol oynar. Bilişsel bozulmaların bozuk döngüsü ve pekiştirme, patolojik internet kullanımı belirtilerini ve internette çok fazla zaman harcamaya bağlı olumsuz davranışları ortaya çıkartıp geliştirmeye imkân verir (Davis, 2001). Bazı insanlar için internet sadece çeşitli uyaranlara karşı olan bağımlılıklarını açığa çıkaran bir vasıtadır (seçili patolojik internet kullanımı) (Davis, 1999; akt, Davis, 2001). Patolojik internet kullanımına yönelik bilişsel-davranışçı model patolojik internet kullanımını, seçili patolojik internet kullanımı ile genellenmiş patolojik internet kullanımı olarak ikiye ayırır. Seçili patolojik internet kullanımı çevrimiçi cinsellik ya da çevrimiçi kumar oynama gibi belirli bir amaç için patolojik internet kullanımından söz ederken genellenmiş patolojik internet kullanımı, herhangi bir amaç olmaksızın internette zaman geçirmek gibi, daha küresel bir davranış kümesinden bahseder. Seçili patolojik internet kullanımı, seçili içerik bağımlılığı olarak düşünülebilir ve internet olmaksızın da var olabilir. Genellenmiş patolojik internet kullanımı çoğunlukla çevrimiçi sohbet ya da e-posta bağımlılığı ile ilişkilidir. Bunun,

internetin sosyal açısıyla da ilgili olduğu farz edilebilir. Sosyal temas ihtiyacı ve bunun online kazanımının pekiştirilmesi, sanal sosyal hayatta kalma isteğini arttırır (Davis, 2001).

Benzer biçimde Kandell (1998, p. 11)'e göre de internet bağımlılığı; "internete psikolojik olarak bağımlılığı gerektirir ve (1) internetle ilgili etkinliklere verilen önemin artması (2) offline (çevrimdışı) iken hoş olmayan duygular yaşanması (kaygı, depresyon, boşluk gibi) (3) çevrimiçi durumdaki etkilere gittikçe aratan tolerans (4) sorunlu davranışların yadsınması şeklinde karakterize edilir" (Caplan, 2002).

Ayrıca Griffiths (1999) internet bağımlılığını teknolojik bağımlılığın (bilgisayar bağımlılığı gibi) bir türü ve davranışsal bağımlılığın (takıntılı kumar oynama gibi) bir alt kümesi olarak belirtmiştir. Dikkat çekme, duygu durum değişikliği, tolerans, yoksunluk belirtileri, çatışmalar, nüksetme internet bağımlılığının ana bileşenleri ve bu bileşenleri bulunduran herhangi bir davranışı bağımlılık olarak tanımlanmıştır;

1. Dikkat çekme: internet kullanımı gibi, belirli bir etkinlik, bireyin hayatındaki en önemli etkinlik haline geldiğinde ve düşüncelerine egemen olduğunda ortaya çıkar. Düşüncelere (zihni meşgul eden veya bilişsel çarpıtmalara yol açan), duygulara (şiddetli istekle sonuçlanan) ve davranışa (sosyalleşmiş davranış bozulmaları) egemen olur. Örneğin, internet kullanıcıları, gerçekte çevrimiçi olmadıkları halde bir sonraki çevrimiçi olacakları zamanı düşüneceklerdir.
2. Duygu durum değişikliği: Belirli bir etkinlikte bulunma sonucunda bireyin belirttiği öznel deneyimlere işaret eder. Örneğin, kişi internete bağlandığında duygusal bir canlanma yaşar.
3. Tolerans: İstenen etkileri elde etmede belirli bir etkinlik için harcanan zamanın artması sürecidir. Örneğin, bireyin başlangıçta daha kısa az

sürede elde ettiği duygu durumunu tekrar elde edebilmesi için internete bağlı kaldığı süreyi arttırması gerekmektedir.

4. Yoksunluk belirtileri: Belirli bir etkinlik kesildiğinde ya da azaldığında ortaya çıkan hoş olmayan duygular veya fiziksel etkilerdir. Örneğin, bir internet kullanıcısı, çevrimiçi olması engellendiğinde, karamsarlık ve sinirlilikten yakınabilir.
5. Çatışmalar: Bağımlı birey ve çevresindekiler arasındaki kişilerarası çatışmalar, iş, sosyal yaşam, hobiler gibi çeşitli etkinlikleri ile olan çatışmalar ya da bireyin kendisiyle olan içsel çatışmalarıdır.
6. Nüksetme: Bağımlı olunan etkinliğin tekrar oluşması, eski durumuna dönmesi eğilimidir ve yıllarca devam eden kaçınma ya da kontrolden sonra bağımlılığın en uç düzeyine dönülmesidir.

Young'ın aksine Griffiths (1999), aşırı internet kullananların çoğunun "internet bağımlısı" olmadığını, internetin aşırı kullanımının sadece diğer bağımlılıkları körükleyen bir araç olduğunu öne sürmüştür. Griffiths'in tanımlamasına karşılık Kandell (1998), internet bağımlılığını "bir kere bağlandıktan sonra yapılan etkinliğe bakılmaksızın, psikolojik bir bağımlılık" olarak tanımlamıştır(Yang, Tung, 2004) .

Grohol (1999)'e göre ise internet bağımlılığının tam tanımını yapmak mümkün değildir. Yapılan araştırmalarla bazı basit noktalar üzerinde fikir birliğine varılmış olunmasına rağmen, hala "internet bağımlılığı"nın ortak bir tanımına ulaşılamamıştır. Bir insan internette fazla zaman geçirdiği için sorunlar yaşayabilir, tıpkı okumaya ya da televizyon izlemeye fazla zaman ayrıldığı için aileden, arkadaşlardan ve sosyal etkinliklerden uzak durulması gibi. Kitap bağımlılığını, iş bağımlılığını nasıl ki şizofreni ile aynı kategoriye sokmuyorsak, internet bağımlılığını da sokamayız. Çok az insan, başka hiçbir sorunu olmadığı halde, interneti gereğinden fazla kullandığı için sorunlar yaşamaktadır. Zaten bu sorunlar, teknolojiden kaynaklanan sorunlar değil, davranışlardan kaynaklanan sorunlardır. Diğer bir deyişle internetin

kendisinde sorun yaratan bir unsur, bir özellik bulunmamaktadır (Bölükbaş, 2003).

Türkiye'de Ve Dünyada İnternet Kullanımı Üzerine Yapılmış Olan Araştırmalar

Yaklaşık son on yılda, literatürde giderek daha fazla adı geçmeye başlayan, internet bağımlılığı, patolojik internet kullanımı ya da sorunlu internet kullanımı kavramlarının gerçekten de var olup olmadığını anlamak, tanımlamak, olası nedenlerini, belirtilerini ya da sonuçlarını ortaya çıkarmak amacıyla birçok araştırma yapılmıştır. Tüm bu çalışmalar internetin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de olabileceğini, hatta internet bağımlılığının kimi araştırmacılar tarafından patolojik bir rahatsızlık olarak kabul gördüğünü göstermektedir. "İnternet Addiction Disorder – İnternet Bağımlılığı Hastalığı" kavramını gündeme getiren ilk uzmanlardan olan Young'a göre internet tıpkı kumar gibi bağımlılık yaratmaktadır. Bağımlılarda, sağlık sorunları ve uykusuzluğun yanı sıra depresif eğilimler baş göstermekte, kişi bilgisayar ekranından uzak duramamaktadır. "Cought in the Net – İnternette tutsak" kitabında internet bağımlılığının nedenlerini araştıran ve bu alışkanlığın üstesinden gelmek için yollar gösteren Young'a göre ABD'de internet kullanıcılarının %6 ile 10'u internet bağımlısıdır. Dünyada 1.8 milyon çocuk ya da genç, gözleri bilgisayar ekranına kenetli, elleri farenin üzerinde sohbet ya da oyun odalarında tutsaktırlar (Hürriyet, 18.12.1999).

Greenfield (1999), ABC Haber kanalıyla birlikte yürüttüğü çalışmasında, 17251 kişilik bir örneklem oluşturmuş ve bu örnekleme, kumar oynama alışkanlığını ölçmekte kullanılan DSM-IV tanı ölçütlerini esas alarak oluşturmuş olduğu 10 soruluk İnternet Kullanım Anketini uygulamıştır. 10 maddeden en az beşine "evet" yanıtını veren katılımcılar internet bağımlısı olarak tanımlanmışlardır. Sonuçlar 990 katılımcının (toplam örneklemin %5.7'si) internet bağımlısı olduğunu göstermektedir. Araştırmacı, dünyada

tahminen 200 milyon internet kullanıcısı olduğunu söylemekte ve araştırma sonuçlarının genellenmesi halinde tüm dünyada 11.4 milyon kişide internet bağımlılığı bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Egger ve Rauterberg (1996) oluşturdukları internet bağımlılığı anketini e-posta aracılığı ile dağıtmışlar ve 450 geçerli karşılık almışlardır. Katılımcıların %16'sı kadın, %84'ü erkek olarak belirlenmiştir. Katılımcılar ankete verdikleri yanıtlara göre "internet bağımlısı", "bağımlı olmayan" ve "internet kullanmayı bilmeyen" olarak üçe ayrılmışlardır. Deneklerin %10.6'sı internet bağımlısı olarak belirlenmiştir.

Young (1996) ise internet kullanımını, psikoaktif madde bağımlılığı ölçütlerini uyarlayarak araştırmıştır. Araştırmacı örneklemini, internet sitelerinde "internet bağımlılığı" kavramını araştıran, gazetelerde ve dergilerde yer alan, araştırmayla ilgili ilana cevap veren kişilerden oluşturmuştur. Araştırmacının 496 kişi ile yaptığı çalışmada internet bağımlısı olarak belirlenen örneklemin 239'u kadın, 157'si erkektir, buna karşılık bağımlı olmayan örneklemdeki kadınların sayısı 36, erkeklerin sayısı ise 64'tür. Bu durum "aşırı internet kullanıcısı kalıp yargısı" ile uyuşmamaktadır. Literatürde internet bağımlılarının genellikle erkek olduğu belirtilmekte, bu araştırmada ortaya çıkan farklı durum ise araştırmacı tarafından, kadınların erkeklere oranla diyaloga daha çok hazır olmaları ve daha çok yardım istemeleri ve kadınların erkeklere göre duygusal konuları ve sorunlarını tartışmaya daha eğilimli olmaları şeklinde yorumlanmaktadır. Bununla birlikte, Young deneklerin çoğunun, çevrimiçi bağımlılık ve buna bağlı olarak tolerans, kontrol kaybı, geri çekilme belirtileri, akademik, sosyal, mali ve mesleki alanlarda işlevselliğin azalması sonuçlarını sergilediklerini belirtmiştir (Kuloğlu, 2001:28; akt., Bölükbaş, 2003).

Young başka bir çalışmasında 43 yaşındaki Amerikalı bir ev kadınının aile hayatındaki kötüye gidişleri göstermiştir. Üç ay boyunca kadın haftada

ortalama 50–60 saatini internette ve özellikle sohbet odalarında geçirmiştir. Bazı oturumları 14 saat sürmüştür. Çevrimiçi olmadığı zaman kendisini çökkün, kaygılı ve sinirli hissetmekteydi aşırı internet kullanımı evdeki işlerini, kocası ve çocukları ile olan ilişkilerinin etkilemekteydi. Bunun yanında aylık 400 dolar telefon faturalarından dolayı maddi sorunları da artmıştı. Young, bu vakanın aşırı internet kullanıcısı kalıp yargısına uymadığını (genç erkekleri içermediği için) ileri sürmekte ve belirli risk faktörlerinin, internet bağımlılığının gelişimi ile ilişkili olabileceğini (sohbet odalarının etkileşimli ortamı gibi) önermektedir (Griffiths, 1999).

Yine Young'ın 1994 yılında patolojik kumar bağımlılığı ile benzer özellikler gösteren internet kullanımının, internet bağımlılığı olarak kabul edilebileceği varsayımı ile 496 internet kullanıcısı ile kullanıcıların internet kullanma alışkanlıklarını incelemek üzere yaptığı araştırmada; kullanıcıların 396'sının bağımlı (239 kadın, 157 erkek) 100'ünün ise (54 kadın, 46 erkek) bağımlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre bağımlılar haftada 38 saat ve daha fazla bir süre internette olup, %35'i sohbet, %28'i oyun ile zaman geçirmekte, bağımlı olmayanlar ise haftada ortalama 5 saat internette olup, %25 oranında araştırma yapma ve e-posta gönderme eylemlerinde bulunmaktadırlar (Kuloğlu, 2001:39; akt., Bölükbaş, 2003).

Sorunlu internet kullanımı olan bireylerin yüksek oranda depresif belirtiler gösterdiği belirtilmiştir. 169 denekle yapılan bir araştırmada, aşırı internet kullanımı ile depresyon, yalnızlık, aile bireyleriyle iletişimin azalması ve sosyal çekilme arasında ilişki olduğu bulunmuştur (Kraut et al., 1998, akt, Shapira, Goldsmith, Keck Jr, Khosla, McElro 2000). Sorunlu internet kullanımı, kişisel sıkıntı, sosyal, mesleki ve/veya finansal bozulma ile de ilişkili bulunmuştur (Shapira, Goldsmith, Keck Jr, Khosla, McElro 2000).

İnternet üzerinden yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan, 44'ü 20 yaşın altında, 32'si 20–30 yaş arası, 10'u 30 yaşın üzerinde olan 74 erkek, 12

kadın toplam 86 kişiden, %82 si bağlı olmadıklarında bağlanmak için büyük bir istek duyduklarını, %92'si internet olmadığında dünyanın boş ve sıkıcı olduğunu, %77'si internet hakkında gündüz düşleri kurduklarını, %81'i internet bağlantısı yavaş olduğunda sinirlendiklerini, %43'ü çok uzun süre internette kaldıklarında kendilerini depresif ve suçlu hissettiklerini, %71'i de başkalarının internet kullanımı nedeniyle kendi bağlantıları kesildiğinde saldırgan davrandıklarını ifade etmişler (Treuer, Fabian, Furedi, 2001).

Kraut ve ark. (1998) yapmış oldukları boylamsal bir araştırmada, internetin uzun zaman kullanımının, kullanıcıların aile bireyleriyle iletişimlerinin, sosyal çevrelerinin büyüklüğünün ve psikolojik iyiliklerinin azalmasıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır (Lin ve Tsai, 2002).

1996 yılında Harvard Üniversitesinden Maressa Hecth Orzack, "İnternet Bağımlılığı Servisi"ni kurmuş ve boşanma, çocukların ihmali, işten atılma, borç alma, okuldan atılma, yasadışı suç işleme gibi internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu düşünülen çeşitli sorunları çözmeye çalışmıştır (Gürçay ve Kümbül, 2001; akt., Bölükbaş, 2003).

Moore (1995) ve Pitkow ve Kehoe'nin (1996) yapmış oldukları çalışmalarda da öğrenciler arasında aşırı internet kullanımı incelenmiştir. Genel nüfusu temsil etmemesine rağmen, öğrenciler internete kolay ulaşmalarından ve zamanlarının esnek olmasından dolayı internet sorunları açısından yüksek riske sahip olarak görülmektedirler (www.psikolog.org.tr/bulten/13/13_bagimlilik.htm).

Anderson adlı bir okul psikologu tarafından sekiz ayrı eğitim kurumundan 1300 öğrenci arasında yapılan araştırmada; araştırmacının madde bağımlılığı kriterlerine göre oluşturduğu internet bağımlılık ölçeği sonuçlarına göre, örneklemin %10'ununun bağımlı kriterlerine uyduğu belirtilmiştir (DeAngelis, 2000).

Kimlik gelişimlerinin ve hızlı bir psikolojik olgunlaşma sürecinin ortasında bulundukları için ergenler, madde ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık türlerinin zararlı etkilerine yetişkinlerden daha fazla maruz kalabilirler. Bu yaş grubu ilerideki meslek hayatlarında kullanacakları teknolojik bilgiyi kullanmak için yetişkinler tarafından özellikle teşvik edilmektedirler (Kaltiala, Lintonen ve Rimpela, 2004).

Üniversite öğrencileri de zamanlarının olması ve internete erişebilme kolaylığı nedeniyle internetle ilgili sorunlu davranışlar geliştirmede risk altındadırlar (Moore,1995). Ayrıca oyun oynamak gibi internet etkinlikleri eğlenceli olabilir ve rol oynamaya, özerkliğe ve uzmanlaşmaya izin verdiğinden rahatlamayı sağlayabilir (Bruckman, 1992; Turkle, 1994, 1995; akt, Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Üniversite öğrencileri internet kullanımına özellikle de aşırı internet kullanımına bağlı problemlere daha kolay kapılabilmektedirler. Kandell'e göre üniversite öğrencilerinin bağımlı olma ya da aşırı kullanma eğilimini etkileyen çeşitli faktörler vardır, bunlardan bazıları; (1) bedava ve kolayca bağlanabilme (2) sağlam bir kimlik geliştirme dürtüsü (3) anlamlı ve yakın ilişkiler kurma isteği (4) internet kullanımının açıkça olmasa da dolaylı olarak özendirilmesidir. İnternetin erişilebilirliği üniversite öğrencilerinin aşırı kullanımındaki önemli bir faktördür (Anderson, 2001; Davis, Smith, Rodrigue, & Pulvers, 1999; Lin & Tsai, 2001; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Wang, 2001; akt., Yang ve Tung, 2004).

Scherer (1997) 531 kişi ile yapmış olduğu araştırmasında 13 kişinin internet bağımlısı olduğunu ortaya koymuştur ve bağımlıların %72'sinin erkek öğrenciler olduğunu belirtmiştir.

Benzer şekilde Anderson 1302 kolej öğrencisi arasında yaptığı çalışmasında, 106 kişiyi internet bağımlısı olarak saptamış ve bağımlı olarak saptananların 93'ünün erkek, 13'ünün kadın olduğunu belirtmiştir (Bayraktar, 2001).

Yang ve Tung'un (2004) 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 1708 lise öğrencisi arasında yaptıkları bir araştırmada deneklerin %13.8'i (236 denek) Young tarafından geliştirilen "internet addiction survey" e göre bağımlı olarak tanımlanmıştır. Bağımlı olarak belirlenen deneklerin, bağımlı olmayanlara göre, internette ortalama iki kat daha fazla zaman harcadıkları bulunmuş ve İnternet bağımlılarının bağımlı olmayanlara göre daha utangaç, özsaygı düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Chou, Chou, ve Tyan (1999), Tayvanlı 104 öğrenci arasında yaptıkları bir araştırmada, bağımlı grubun (52 katılımcı), bağımlı olmayan gruba göre (47 katılımcı) internette daha fazla zaman geçirdiklerini ve çevrimiçi haberleşmeden bağımlı olmayanlara göre çok daha fazla zevk aldıklarını belirtmişlerdir.

Young'ın (1996) da gerçekleştirdiği bir araştırmada, internet bağımlısı olarak belirlenen örneklemin haftalık internet kullanma süresi 38.5 saat olduğu, bağımlı olmayan örneklemde ise bu sürenin haftada 4.9 saat olduğu ortaya çıkmıştır. Bu verilere göre bağımlı olanlar bağımlı olmayanlardan yaklaşık 8 kat daha fazla süre ile internette kalmaktadırlar.

Chou and Hsiao (2000), Tayvan çevresindeki 12 üniversitedeki 910 öğrenci arasında internet bağımlılığını araştırmışlardır. Sonuçlar Tayvanlı üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığının var olduğunu göstermiştir ve araştırmaya göre bağımlı olanlar bağımlı olmayanlara göre üç kat daha fazla süre internette zaman geçirmektedirler (Yang ve Tung, 2004).

Anderson (2000), internet bağımlıları ile bağımlı olmayanları günlük internet kullanım süresi açısından karşılaştırmıştır ve bağımlıların günde ortalama 229 dakika, bağımlı olmayanların ise 73 dakika internet kullandığını belirtmiştir. Bağımlıların günlük kullanma süresi 1200 dakikaya (20 saat) kadar çıkabilmektedir (Bayraktar, 2001).

Morahan-Martin ve Schumacher (2000) tarafından 277 lisans öğrencisi arasında yapılan araştırmada internet kullanıcıları, "patolojik internet kullanıcıları", "sınırlı belirtiler gösteren internet kullanıcıları" ve "belirti göstermeyen internet kullanıcıları" olarak üç gruba ayrılmıştır. Patolojik kullanıcılar, haftada ortalama 9–16 saat, sınırlı belirti gösterenler haftada ortalama 3–7 saat, belirti göstermeyenler ise haftada ortalama 2.5 saatlerini internette geçirmektedirler.

Chou ve Hsiao (2000) tarafından yapılmış olan bir araştırmada 125 kişi internet bağımlısı olarak belirlenmiş ve bağımlıların 54'ünün haftada 20–25 saat internette kaldıkları ortaya konmuştur. Tüm internet bağımlıları internette haftada ortalama 18 saat zaman geçirmektedirler. Bağımlı olmayanlar içinse bu süre haftada 5–10 saattir.

Lin and Tsai (1999)'nin yaptığı bir araştırmada lise öğrencilerinin %10'u (615 deneğin 61'i) sorunlu internet kullanıcısı olarak tanımlanmıştır. Bu bağımlı internet kullanıcıları interneti haftada 20 saat civarında kullanmaktadırlar. Genç internet bağımlılarının sıklıkla kullandıkları internet uygulamaları sırasıyla; WWW, BBS, Sohbet odaları/IRC, dosya transferi (FTP), İnternet oyunları ve e-postadır. Bağımlı lise öğrencilerinin çevrimiçi harcadıkları zaman Brenner (1997)'in Amerikalı yetişkinler için belirttiği (21 saat/hafta) ile Chen (1998), Chou ve ark. (1999) ve Chou ve Hsiao (2000)'nun Tayvanlı üniversite öğrencileri için belirttikleriyle (19, 23 ve 20/25 s/h) ile benzeşmektedir (Yang ve Tung, 2004).

İnternette geçirilen zamanın diğer sosyal faaliyetlerin yerini aldığı düşünüldüğünde bu zamanın önemli bir ölçüt olduğu ortaya çıkmaktadır (Bayraktar, 2001). Griffiths (1999) ise aşırı internet kullananların çoğunun "internet bağımlısı" olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca Grohol'da (1999) çok az insanın, başka hiçbir sorunu olmadığı halde, interneti gereğinden fazla kullandığı için sorunlar yaşadığını belirtmektedir.

Lin ve Tsai, internette geçirilen zamanın, internet bağımlılığın sadece yüzeysel bir göstergesi olduğunu belirtmişlerdir. İnternet bağımlılığı aynı zamanda APA'nın DSM IV de tanımladığı patolojik kumar oynama ölçütlerinde olduğu gibi, tolerans, takıntılı kullanım, yoksunluk ve buna bağlı sorunlar gibi diğer madde dışı bağımlılık belirtilerini de göstermektedir (Yang ve Tung, 2004). Yang ve Tung'un (2004) 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 1708 lise öğrencisi arasında yaptıkları araştırmada deneklerin ölçeklerden aldıkları puanlarla, tolerans, takıntılı kullanım ve yoksunluk, aile, okul ve sağlık sorunları, akran ilişkileri ve mali sorunlarla pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Lin ve Tsai, kendi geliştirmiş oldukları Tayvanlı Lise Öğrencileri için İnternet Bağımlılığı Ölçeğinde 80 ve üzeri puan alan 753 Tayvanlı lise öğrencisi arasında başka bir araştırma yapmışlardır. Sonuçta bağımlıların bağımlı olmayanlara göre internette çok daha fazla zaman geçirdiklerini bulmuşlardır. İnternet, bağımlıların günlük hayatlarında, okul başarısında, anne-baba ilişkilerinde bağımlı olmayanlara göre kayda değer bir şekilde daha fazla olumsuz etki yaratmaktadır. Hem internet bağımlılarında hem de bağımlı olmayanlarda internet kullanımının akran ilişkilerini ilerlettiği görülmüştür. İnternet yoluyla arkadaşlık kurmak ergenler arasında oldukça popülerdir ve aşırı internet kullanımı potansiyeli oluşturmaktadır (Yang ve Tung, 2004).

Young (1998) internet bağımlılarının, bilgisayarlarının karşısında harcadıkları zaman artarken, aileleriyle ve arkadaşlarıyla geçirdikleri zamanın gittikçe azaldığını saptamıştır. Yang ve Yung (2004)'un yaptığı çalışmada, bu olgu bazı Tayvanlı internet bağımlılarında doğrulanmış, anne-baba ilişkilerinde olumsuz etkileri olduğu saptanmış fakat diğer bağımlılar ve bağımlı olmayanlarda bir aksaklık olmadığı görülmüştür. Lin ve Tsai (2002) ve Chou ve Hsiao (2000) da akran ilişkilerinde benzer sonuçlar saptamışlardır. Ayrıca Kandell (1998), internetin, gelişimsel ihtiyaçları arttırmada ve kişilerarası ilişki oluşturma ve bunu devam ettirmede de kullanılabildiğini

bulmuştur. Bu çalışmanın bulguları Kandell (1998)'in bulgularını doğrulamıştır, Lin ve Tsai (2002) ve Chou ve Hsiao (2000), internetin hem bağımlılar için hem de bağımlı olmayanlar için arkadaş/okul arkadaşlarıyla ilişkileri olumlu yönde etkilediğini bulmuşlardır (Yang ve Tung, 2004).

Cinsiyet ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye de bakılmıştır ve bazı araştırmalar ilişki olmadığı (Egger & Rauterberg, 1996; Hall & Parsons, 2001; akt., Yang ve Tung, 2004), bazıları ise internet bağımlılarının genellikle erkek olduğu (Brenner, 1996; Chou & Hsiao, 2000; Greenberg, Lewis, & Dodd, 1999; Morahan-Martin & Schumacher, 1997; Scherer & Bost, 1997; Tsai & Lin, 2000,2001; Thompson, 1996; akt., Yang ve Tung, 2004), sonucunu bulmuştur. Young (1998) ve Petrie ve Gunn (1998), cinsiyet dağılımının normal olduğunu belirtmişlerdir. Young aynı zamanda bağımlıların daha yüksek depresyon düzeyi ifade ettiklerini bulmuştur (Yang ve Tung, 2004).

Wolcott (1999) araştırmasında erkek ve kız ergenlerin internet kullanma amaçlarını karşılaştırmış ve kızların %72'sinin erkeklerin ise %51'inin interneti eğlence amaçlı kullandıklarını saptamıştır. Elektronik posta kullanmada kızların oranı %62, erkeklerin oranı ise %40; diğer insanlarla iletişim kurmak amacıyla internet kullanmada kızların oranı %46, erkeklerinki %36; internette gezinmede kızların oranı %42, erkekler %59; oyun oynama amaçlı internet kullanımında kızların oranı %38, erkeklerin oranı ise %42; bir hobiyle ilgili bilgi edinme amacıyla internet kullanmada kızların oranı %12, erkeklerin oranı ise %32 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre araştırmacı kızların erkeklere göre sosyal iletişim kurmaya ve okulla ilgili bilgi edinmeye daha fazla önem verdiklerini ifade etmektedir (Bayraktar, 2001).

Esgin'in (2000) Sivas'taki 25 internet kafede 200 kişi ile yaptığı araştırmada internet kafeye gidenlerin %89.5'inin erkek, %10.5'inin ise kadın olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre internet kafeye gidenlerin

büyük çoğunluğunu (%45.5) 16–20 yaş arası kişiler oluşturmaktadır. İnternet kafeye gidenlerin %39'u 21–25 yaş, %4.5' 16 yaş altı bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlardan %48'i internet kafeye her gün geldiklerini ifade etmiştir ve sık gidenlerin %62'si internet kafede günde 1–3 (haftada 7–21) saat, %22'si günde 4–5 (haftada 28–35) saat ve %16'sı günde 5 (haftada 35) saatten fazla zaman geçirmektedir. Bu internet kullanım süreleri adı geçen birçok araştırmada da belirtilen internet kullanma süresi ile benzeşmekte ve "Türkiye'de internet bağımlılığı var mı?" sorusunu akla getirmektedir. Bilgisayarda %43 oranıyla en fazla yapılan işlem sohbettir. Bununla birlikte bilgisayar, %26 oranıyla oyun oynama, %19 oranıyla internette gezinme ve %7 oranıyla da film seyretme amacıyla kullanılmaktadır. Sohbet etme amaçları ise %36 arkadaş bulmak, %34 sıradan konuları konuşmak, %24 flört etmek ve %6 cinsellik olarak belirtilmektedir. En çok ziyaret edilen sitelerin başında %24 ile oyun siteleri gelmektedir. Bunu %23 ile kültür-sanat siteleri, %20 ile pornografik siteler ve %4 oranıyla da eğitim amaçlı siteler takip etmektedir. Oynanan bilgisayar oyunlarının %54.5'i şiddet içerikli oyunlarken, %22'sini zekâ oyunları, %19'unu da sporla ilgili oyunlar oluşturmaktadır (Esgin, 2000).

Yetim ve Güler'in (2000) internet kafelerde yaptığı bir başka araştırmada ise 240 katılımcının %35'i kadın, %65 ise erkek olarak belirtilmiştir. Esgin'in (2000) araştırmasında olduğu gibi internet kafeye gidenlerin büyük çoğunluğu (%37.5) 16–20 yaş arasındadır. Katılımcıların %25'i 20–24 yaş, %22.5'i 12–16 yaş ve %15'i ise 25 yaş ve üzeri olarak belirtilmiştir. Örneklemin %85'inin interneti haftada 3 gün kullandıkları ve haftalık kullanım süresinin 6–15 saat olduğu saptanmıştır.

Shapira ve arkadaşları (1999) tarafından 18–36 yaş arası 20 denek arasında yapılan araştırmada katılımcıların %17.7'si interneti sohbet amaçlı, %15.1'i elektronik posta amaçlı, %14'ü internette gezinme amaçlı, %12.7'si çok kullanıcılı oyun (MUD) oynama amaçlı, %9.2'si web sayfası tasarlama

amaçlı, %8.1'i pornografik amaçlı, %6.8'i haber alma amaçlı, %6.1'i grup iletişimi amaçlı, %3.7'si dosya transferi (FTP) amaçlı, %3.2'si müzik dinleme amaçlı, %2.5'i alışveriş amaçlı, %0.6'sı kart gönderme amaçlı ve %0.3'ü politik amaçlı kullandıkları ortaya çıkmıştır (Bayraktar, 2001).

Kafai ve Sutton (1999) tarafından 4–12 yaş arası 457 öğrencinin internet kullanım amaçlarını saptamak amacıyla yapılan araştırmanın sonuçlarına göre çocukların internet kullanım amaçlarının sırasıyla oyun oynamak, eğitsel faaliyetler, yaratıcı faaliyetler ve kelime oyunları oynamak şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Morahan-Martin ve Schumacher (2000) tarafından yapılan araştırmada patolojik internet kullanımı ile internette oyun sitelerine girme arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada patolojik kullanıcı olarak tanımlanan internet kullanıcıları, internet kullanma amaçlarını, yeni insanlarla tanışmak, pornografik sitelere girmek, duygusal destek, aynı ilgi alanına sahip insanlarla konuşmak, oyun oynamak, rahatlamak, kumar oynamak, zaman harcamak ve yeni gelişmeleri takip etmek şeklinde sıralamışlardır.

Morahan-Martin ve Schumacher (1997), 277 öğrenci arasında "patolojik internet kullanımı" adında bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre, patolojik internet kullanıcıları toplam örneklemin %8.1'ini oluşturmakta ve daha çok erkeklerden oluşmaktadır. Scherer ve Bost (1997) 531 öğrenci ile tarama türü bir çalışma yapmışlar ve maddenin kötüye kullanımı ya da madde bağımlılığı belirtilerine benzer 10 klinik belirtiden oluşan bir kontrol listesi tanımlamışlardır. 49 katılımcı (%13) bağımlılık kontrol listesinde üç ve üzerinde puan almışlar (bağımlılık kriterleri dahilinde) ve bu katılımcıların %71' i de erkek olarak belirtilmiştir. Lin ve Tsai'nin 2002'de 753 Tayvanlı lise öğrencisi arasında yaptıkları araştırmada, internet bağımlısı olarak tanımlanan kullanıcılar içerisinde bağımlı erkeklerin sayısının

bağımlı kızlarınkinin yaklaşık iki katı olduğu saptanmıştır (Yang ve Tung, 2004).

Chou ve Hsiao'nun 2000 yılında yaptığı araştırmada yaş ortalaması 21 olan 910 lise ve üniversite öğrencisinin internet kullanma amaçlarını, eğlence, günlük yaşamın sıkıntılarından kaçma, anonim (bilinmez) olma, alternatif kimlik oluşturma, kişiler arası iletişim ve araştırma yapma şeklinde belirttikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmada internet bağımlısı olarak tanımlanan grubun bağımlı olmayan gruba göre, kişiler arası iletişim sağlayan siteleri ya da oyun sitelerini daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tarozzi ve Bertolini (1999) tarafından yapılan bir diğer araştırmada da 0–18 yaş arası çocukların, ailelerinin bilgisi olmadığı halde gece geç saatlerde internet kullandıkları ve çoğunlukla sohbet ettikleri, oyun oynadıkları, şarkıcı-futbol takımı ve aktör-aktris sitelerini ziyaret ettikleri saptanmıştır (Bayraktar, 2001).

Young (1996) tarafından yapılan araştırmada, internet bağımlısı olarak belirlenen grubun internet kullanma amacının iletişim ve oyun oynamak olduğu saptanmıştır. İnternet bağımlılarının %35'i sohbet odalarını, %28'i çok kullanıcılı oyunları (MUD), %15'i ise haber gruplarını kullanmaktadırlar. Bağımlı olmayanlar ise daha çok, bilgi toplamak amacıyla internet kullanmaktadırlar. Bağımlı olmayanların %30'u bilgi almak amaçlı e-posta kullanırken, %25'i web sitelerini, %24'ü ise bilgi alma sitelerini ziyaret etmektedirler. Bağımlı olmayanların sohbet odalarını kullanma oranı %7, çok kullanıcılı oyun oynama oranı %5, haber gruplarına girme oranı ise %10'dur.

Anderson (2000), yaptığı araştırmada 106 internet bağımlısının internet kullanma amaçlarını ortaya çıkarmaya çalışmış ve birinci kullanım amacının e-posta olduğunu belirlemiştir. Diğer kullanım amaçları da müzik dinleme,

sitelerde gezinme, sohbet etme, dosya transfer etme (FTP), çok kullanıcılı oyun oynama ve diğer internet oyunları oynama şeklinde sıralanmaktadır.

Heyecan (yenilik) arayışı ergenlerin önemli bir özelliğidir (e.g. Farley & Cox, 1971; Newcom & McGee, 1991) ve uyuşturucu madde, hap kullanımı (Donohew, Hoyle, Clayton, Skinner, Colon, & Rice, 1999), alkollü araç kullanımı (Johnson & Cropsey, 2000; Jonah, 1997), dalış ya da paraşütle atlama (Zarevski, Marusic, Bunjevac, & Vukosav, 1998) gibi riskli ve maceracı davranışlarla çok yakından ilgilidir. İnternette gezinmek ya da birçok çevrimiçi etkinlik gibi yüksek teknoloji çoğunlukla maceracı olarak görülmektedir ve bu nedenle de heyecan aramanın bir şekli olarak sayılabilir (Lin ve Tsai, 2002).

Lin ve Tsai (2004)'nin Tayvanlı 753 lise öğrencisi arasında yaptığı bir araştırmada, araştırmaya katılan erkeklerin sayısı kızların sayısının yaklaşık iki katıdır. Tayvanlı Lise Öğrencileri İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden 80 üzeri puan alanlar internet bağımlısı olarak tanımlanmışlardır. Ölçme üç ayrı kısımda yapılmıştır; temel bilgiler, internet bağımlılığı ve heyecan arayışı. Araştırma sonuçlarına göre, internet bağımlıları internetin günlük hayatlarına, okul başarılarına, aile ilişkilerine olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor, bununla birlikte internetin sağlıklarına, öğretmen ve akranlarıyla olan ilişkilerine olumlu etkileri olduğunu düşünüyorlar. İnternet bağımlısı olmayanlar adı geçen bütün alanlarda internetin olumlu etkileri olduğunu düşünüyorlar. Bunun yanında, yaşam deneyimi ve heyecan ve macera aramada internet bağımlısı ve bağımlı olmayanlar arasında fark bulunmamıştır. İnternet bağımlılarında, ket vurmanın kalkması; tolerans, internetle ilgili olarak kişilerarası ve finansal sorunları ve bütün Tayvanlı Lise Öğrencileri İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanlarını başarılı bir şekilde yordamıştır. Bununla birlikte hiçbir heyecan arama alt ölçeği internet bağımlılarının takıntılı kullanım, yoksunluk sendromu, aile, okul ve sağlık sorunlarını yordamamıştır.

Greenberg, Lewis ve Dodd (1999), üniversite öğrencileri arasında bağımlı kişiliğin olup olmadığını araştırmışlar ve önceki çalışmaların aksine internet bağımlılığının, hem etkinliklere bağımlılıkla (kumar oynama, televizyon ve bilgisayar oyunları) hem de madde bağımlılığın diğer çeşitleriyle (alkol, kafein, çikolata ve sigara) ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Lin ve Tsai, 2002).

Li ve Chung (2004)'un yapmış olduğu, yaş ortalaması 19.76 ve %71'i erkek olan 66 üniversite öğrencisinin katıldığı bir araştırmada katılımcıların internet kullanımı için günde ortalama 3.27 saat harcadıkları saptanmış. Araştırmanın sonuçlarına göre erkeklerin kızlara göre interneti daha fazla kullandıkları, erkeklerin kızlara göre daha fazla sorunlu internet kullanımına sahip oldukları ve erkeklerin daha çok eğlence ve sanal duygu işlevi nedeniyle internet kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bağımlılığın şiddetine göre zaman yönetimi sorunu ile sosyal işlev arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Sosyal işlev; takıntılı kullanım, yoksunluk, tolerans, zaman yönetimi sorunu, kişilerarası sorunlar ve sağlık sorunlarıyla ilişkili bulunmuştur. Eğlence işlevi ve sanal duygu işlevi bağımlı davranışla ilişkili bulunmamıştır.

Sosyal işlev, internet bağımlılığına yol açan anahtar internet işlevidir. Diğer bir deyişle, interneti sosyal işlevi nedeniyle kullanan bir kişi takıntılı kullanım, yoksunluk, tolerans, zaman yönetimi sorunları, kişilerarası ve sağlık sorunları gibi internet kullanımı problemlerini görece daha fazla yaşayacaktır ve daha şiddetli bir internet bağımlılığı davranışı sergileyecektir. İnterneti bilgi işlevi için kullanan bir kimse, muhtemelen kişilerarası ve sağlık sorunları ile karşı karşıya gelecektir. Sonuç olarak internet kullanımının işlevi, internet bağımlılığı davranışı ile ilişkilidir (Li ve Chung, 2004).

Caplan (2002), sosyal faktörün internetin patolojik kullanımında önemli bir rol oynadığını saptamıştır. Li ve Chung'un (2004) çalışmasında da

internetin sosyal işlevi ile internet bağımlılığı davranışının şiddeti arasında yüksek oranda pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Yüz yüze olmama ve gerçek ismini saklama (bilinmez olma-anonymity) internetin etkileşim çevresini karakterize eder. Böyle bir çevrede sosyal ipuçları ortadan kalkar. Hatta bir nickname (takma isim) internet kullanıcılarına yeni sosyal ipuçları yaratmak için olanak sağlar. Joinson (1999), sosyal etkileşimdeki normal sınırlılıkların ve kuralların internet ortamında var olmadığını belirtmiştir. Tayvanlı ergenler arasında aşırı internet kullanımının, sosyal ket vurmayı kırmak yoluyla kişisel kimlikleriyle uğraşma güdüsünü yansıtıyor olabileceği belirtilmektedir (Lin ve Tsai, 2002).

Patolojik internet kullanıcıları patolojik olmayan internet kullanıcılarından interneti kullanma nedenleri noktasında ayrılmaktadırlar. İnternet bağımlıları interneti daha çok eğlence (rahatlama, kumar oynama, oyunlar oynama, zaman geçirme, sadece yetişkinler için olan siteleri kullanma, sanal gerçeklik), gerçek hayat dışı temaslarla sosyalleşme (yeni insanlarla tanışma, ilgi alanlarını diğer insanlarla paylaşma, fikirlerini ya da fantezilerini paylaşma) ve duygusal destek için kullanmaktadırlar (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000).

Kafai ve Sutton (1999) tarafından yapılan araştırmada internet ve bilgisayar kullanım amaçları bakımından cinsiyetler arasında farklar bulunmuştur. Kızların %17'si e-posta kullanırken bu oran erkeklerde %22'dir. İnternette dolaşma (sörf) ele alındığında, kızların oranı %27, erkeklerin oranı ise %43'tür. Kızların %10'u, erkeklerin ise %7'si sohbet odalarına girmektedir. Kızların %29'u interneti bilgi almak için kullanırken, erkeklerde bu oran %43'tür.

Tarozzi ve Bertolini (1999) tarafından İtalya'da yapılan bir araştırmada 0–18 yaş arası çocukların internet kullanımında cinsiyet açısından anlamlı bir

fark bulunmamıştır (erkek %50; kız %49). Yetişkinlerde ise belirgin bir fark mevcuttur (erkek %88; kadın %12) (Bayraktar, 2001).

Morahan-Martin ve Schumacher (2000) tarafından yapılan ve ortalama yaşları 21 olan 277 üniversite öğrencisinde, patolojik internet kullanımı ve yaş değişkeni ele alınmıştır. Patolojik belirtiler gösterme sıklığına göre "patolojik grup", "sınırlı belirtiler gösteren grup" ve "belirti göstermeyen grup" olarak üçe ayrılan öğrencilerde yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Bayraktar, 2001).

İnternet kullanımı ile akademik başarının ilişkisine de bakılmıştır. Young'ın (1996) yaptığı araştırmada internet kullanımı ile akademik başarı arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya 496 kişi katılmış ve internet kullanmayanlarda akademik başarısızlık bulunmamıştır. İnterneti az kullananların %2'sinde, orta düzeyde kullananların %40'ında, internet bağımlısı olarak tanımlanan kullanıcıların ise %58'inde akademik başarısızlığın bulunduğu belirtilmiştir.

Welsh (1999), 1000 kolej öğrencisi ile yaptığı çalışmasında internet bağımlısı olarak tespit edilen 80 kişinin akademik başarılarını incelemiştir ve internet kullanımı ile akademik başarı arasında olumsuz bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir (Bayraktar, 2001).

Anderson (2000), yaptığı araştırmada internet bağımlısı olarak tespit edilen 106 kişinin akademik başarılarını incelemiştir ve tamamında internette geçirilen zaman ile akademik başarı arasında olumsuz bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir (Bayraktar, 2001).

Problem

Kimlik gelişimlerinin ve hızlı bir psikolojik olgunlaşma sürecinin ortasında bulunan ergenler, madde ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık türlerinin zararlı etkilerine yetişkinlerden daha savunmasızdırlar. Bu yaş grubu bireyler ilerideki meslek hayatlarında kullanacakları teknolojik bilgiyi öğrenmek ve teknolojiyi kullanmak için yetişkinler tarafından özellikle teşvik edilmektedirler (Kaltiala, Lintonen ve Rimpela, 2004).

Peki, geleceğin yetişkinleri olan çocuklar ve gençler bu teknolojiyi etkin bir şekilde, amaçları doğrultusunda mı kullanmaktadırlar, yoksa çoğunlukla eğlence için, rasgele ve düzensiz bir biçimde, olası olumsuz sonuçlarının farkında olmadan ve bilinçsizce, zamanlarının büyük bir kısmını internette mi harcamaktadırlar? Kaltiala ve arkadaşlarının da (2004) belirttiği gibi bağımlılık türlerinin zararlı etkilerine yetişkinlerden daha açık olan ve aileleri ve öğretmenleri tarafından internet kullanmaya özelikle teşvik edilen ergenler, gerçekten de internetin uzun süre kontrolsüz kullanımı sonucunda internet bağımlılığı geliştirmekte midirler?

Çocukların sağlıklı ruhsal gelişimlerinin sosyalleşmeye bağlı olduğunu anlatan Üre (2003), sosyalleşmenin aile ve okulda gerçekleştirilen aktivitelerle sağlanacağını ifade etmiştir. Üre, her geçen gün sayıları artan internet kafelerin ve televizyon gibi büyük bir hızla evlerdeki yerini alan internet erişimli bilgisayarların, çocukların hayatındaki yerine dikkat edilmesi gerektiğini belirterek, bilgisayara bağımlılığı nedeniyle sosyalleşemeyen ve bu nedenle EQ' su düşük olan çocukların ileride bozuk ruh sağlığına sahip bireyler olacaklarını söylemiştir (http://www.ntvmsnbc.com/news/228764/asp, 14.08.2003). Aynı tarihli haberde Üre şunları da ifade etmiştir; "çocukların kendi aralarında kurduğu dostluklar kişilik gelişimi, sorunlarla mücadele ve çözümü tek başına bulabilme açısından başka hiçbir şeyle karşılaştırılamaz. Anne babalar, sokağa çıkmasını istemedikleri çocuklarını sosyal ilişkiden

mahrum bırakarak bilgisayara ve yalnızlığa itiyor. Oysa çocuk iyiyi kötüyü tanımalı, kavga etmeli, küsmeli sonra barışmalı ve hayatta kendisini bekleyen sorunlara karşı provasını yapmalıdır. Çocuklarımızı, ödül olarak aldığımız bilgisayarlarla dış dünyadan koparmamalıyız, çocuk hayatı odada değil sokakta tanıyabilir."

Radikal gazetesinin 22.04.2001 tarihli bir haberine göre Asya'nın teknolojik açıdan en gelişmiş ülkesi olduğu belirtilen Singapur'un İçişleri Bakanı Ho Peng Kee, hızla yayılan internet bağımlılığının halkın sağlığını, ilişkilerini, mutluluğunu ve sonunda ruhunu tahrip ettiğini ifade etmiştir. Ho'ya göre 4 milyon nüfuslu ülkede 46 bin kişi internet bağımlısı olma yolundadır ve ülkedeki bazı okullarda internet bağımlısı öğrencilerin tedavisi için psikiyatristler görevlendirilmiştir (http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=306&tarih=22/04/2001).

01.04.2003 tarihli bir başka haberde de Romanya'da 9 gün 9 gece internet kafelerde bilgisayar oyunu oynayan bir çocuğun hastanelik olduğu; Michel Savin adlı çocuğun annesinin, oğlunun Counter Strike adındaki oyunun bağımlısı haline geldiğini, oyunu oynamaya başladığından bu yana ciddi miktarda kilo kaybettiğini, okula gitmeyi kestiğini, uzun süredir yıkanmadığını ve oğlunu internet kafelerden çıkaramadığını söylediği ifade edilmektedir (http://www.ntvmsnbc.com/news/208668.asp,01.04.2003). Yine ntvmsnbc.com adresinde karşımıza çıkan 15 Ocak 2004 tarihli, bu defa internet kullanıcılarının daha sosyal olduklarını belirten bir haber karşımıza çıkmakta. Bu habere göre ise, dünyadaki internet kullanıcıları arasında yapılan bir araştırma, internet kullanıcılarının genel yargının tersine kullanıcı olmayanlara göre daha "sosyal" olduklarını ortaya koymuş ve World Internet Project tarafından yapılan araştırmada, internet kullanıcılarının aslında iyi birer kitap okuru oldukları ve internet kullanıcısı olmayanlara göre çok daha az televizyon izledikleri ifade edilmiş (http://www.ntvmsnbc.com/15.01.2005).

Zaman zaman çeşitli kitle iletişim araçlarında bilgisayar ve özellikle internetle ilgili çoğu olumsuz ve karalayıcı nitelikte birçok haber karşımıza çıkmaktadır. Yukarıdakilere benzer, uç noktadaki vakalar belki gerçekten de var olabilir ve bu vakalarda internetin kullanım süresinin çokluğu öne çıkarılmaktadır. İnternetin uzun süre kullanımı internetin olumsuz etkiler oluşturmasında tek ölçüt müdür, yoksa internetin kullanım amacı ve internet kullanıcılarının kendi özellikleri de bu olumsuz etkilerin meydana gelmesinde önemli bir rol oynamakta mıdır? Önemli olan bu olumsuz etkilerin ve uç noktalardaki vakaların ne sıklıkla ortaya çıktığı ve bilgisayarın ya da internetin neden mi, sonuç mu yoksa araç mı olduğu sorusunun doğru ve gerçekçi yanıtını bulmaktır.

Yang ve Tung'un (2004) 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 1708 lise öğrencisi arasında yaptıkları bir araştırmada deneklerin %13.8'i (236 denek) Young tarafından geliştirilen "internet addiction survey" e göre bağımlı olarak tanımlanmıştır. Bağımlı olarak belirlenen deneklerin, bağımlı olmayanlara göre, internette ortalama iki kat daha fazla zaman harcadıkları bulunmuş ve İnternet bağımlılarının bağımlı olmayanlara göre daha utangaç, özsaygı düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bununla birlikte Lin ve Tsai'nin ifade ettiği gibi (2002) heyecan (ya da yenilik) arayışı ergenlerin önemli bir özelliğidir (e.g. Farley & Cox, 1971; Newcom & McGee, 1991) ve uyuşturucu madde, hap kullanımı (Donohew, Hoyle, Clayton, Skinner, Colon, & Rice, 1999), alkollü araç kullanımı (Johnson & Cropsey, 2000; Jonah, 1997), dalış ya da paraşütle atlama (Zarevski, Marusic, Bunjevac, & Vukosav, 1998) gibi riskli ve maceracı davranışlarla çok yakından ilgilidir. İnternette gezinmek ya da birçok çevrimiçi etkinlik gibi yüksek teknoloji çoğunlukla maceracı olarak görülmektedir ve bu nedenle de heyecan aramanın bir şekli olarak sayılabilir.

İnternette etkileşimde bulunurken yüz yüze olmama ve gerçek ismini saklama (bilinmez olma-anonymity) cazip bir özelliktir. Böyle bir etkileşimde sosyal ipuçları ortadan kalkar ve bir nickname (takma isim) internet kullanıcılarına yeni sosyal ipuçları oluşturmak için olanak sağlar. Joinson (1999), sosyal etkileşimdeki normal sınırlılıkların ve kuralların internet ortamında var olmadığını belirtmiştir ve Lin ve Tsai (2002), Tayvanlı ergenlerin aşırı internet kullanımının, sosyal ket vurmayı ortadan kaldırmak yoluyla kişisel kimlikleriyle uğraşma güdüsünü yansıtıyor olabileceğini belirtmektedir.

Caplan (2002), sosyal faktörün internetin patolojik kullanımında önemli bir rol oynadığını saptamıştır. Li ve Chung'un (2004) çalışmasında da internetin sosyal işlevi ile internet bağımlılığı davranışının şiddeti arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Chou ve arkadaşları (1999), Tayvanlı 104 öğrenci arasında yaptıkları bir araştırmada, bağımlı grubun, bağımlı olmayan gruba göre internette daha fazla zaman geçirdiklerini ve sosyal bir işlev olarak görülebilecek olan çevrimiçi haberleşmeden bağımlı olmayanlara göre çok daha fazla zevk aldıklarını belirtmişlerdir.

Lin ve Tsai, 753 Tayvanlı lise öğrencisi arasında yapmış oldukları bir araştırmada, bağımlıların bağımlı olmayanlara göre internette çok daha fazla zaman geçirdiklerini bulmuşlardır. İnternet, bağımlıların günlük hayatlarında, okul başarısında, anne-baba ilişkilerinde bağımlı olmayanlara göre kayda değer bir şekilde daha fazla olumsuz etki yaratmaktadır. Young (1998) internet bağımlılarının, bilgisayarlarının karşısında harcadıkları zaman artarken, aileleriyle ve arkadaşlarıyla geçirdikleri zamanın gittikçe azaldığını saptamıştır. Yang ve Tung'un (2004) yaptığı çalışmada, bu bulgu bazı Tayvanlı internet bağımlılarında da doğrulanmış ve internetin anne-baba ilişkilerinde olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır. Lin ve Tsai (2002) ve Chou

ve Hsiao da (2000) akran ilişkilerinde benzer sonuçlar saptamışlardır. Bunun yanında internetin ergenler arasında olumlu etkiler yarattığı da öne sürülmüştür. Hem internet bağımlılarında hem de bağımlı olmayanlarda internet kullanımının akran ilişkilerini ilerlettiği görülmüştür. Ayrıca Kandell (1998), internetin, gelişimsel ihtiyaçları arttırmada ve kişilerarası ilişki oluşturma ve bunu devam ettirmede de kullanılabildiğini ifade etmiştir (Yang ve Tung, 2004). Yang ve Tung'un (2004) çalışmasında da Kandell (1998)'in bulguları doğrulanmıştır; Lin ve Tsai (2002) ve Chou ve Hsiao (2000), internetin hem bağımlılar için hem de bağımlı olmayanlar için arkadaş/okul arkadaşlarıyla ilişkileri olumlu yönde etkilediğini bulmuşlardır. İnternet yoluyla arkadaşlık kurmak ergenler arasında oldukça popülerdir ancak aşırı internet kullanımı potansiyeli oluşturmaktadır (Yang ve Tung, 2004).

Sonuç olarak bilgisayar ve internet, okul, işyeri ve evlerimize olduğu kadar, çocuklarımızın hayatına da bizim bilgimiz, kontrolümüz dâhilinde ya da değil girmiş bulunuyor. Anne-baba ve öğretmen olarak internetin ve bilgisayarın bu kadar hızlı yaygınlaşmasının olumlu etkilerini olduğu kadar olumsuz etkilerini de göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Literatüre baktığımızda yurt dışında internet bağımlılığı konusunda birçok araştırmanın mevcut olduğunu fakat Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmaların kısıtlı olduğunu görmekteyiz. Bu araştırmada, "Çocuklarımız internete nerelerden ulaşıyor, internet için ne kadar zaman harcıyor, interneti hangi amaçlarla kullanıyorlar ve internetin çocuklarımız üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir" gibi sorulara cevap aranacaktır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıklarını belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda öğrenim görmekte olan, internet kullanan öğrenciler;
   a) İnternete haftada kaç saat bağlanmaktadırlar?
   b) Ne kadar süre internete bağlı kalmaktadırlar?
   c) İnternet'e nerelerden bağlanmaktadırlar?
   d) İnternet'e hangi amaçlarla bağlanmaktadırlar?
2. Altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda öğrenim görmekte olan kız ve erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeyleri arasıda farklılık var mıdır?

Önem

Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmalarda daha çok internet kafelerin kullanım amaçları ve internet kafeleri kimlerin kullandığı ile ilgilenilmiştir. Bu araştırma, daha önce sadece ilköğretim öğrencilerini içeren benzer bir araştırma yapılmamış olması, sözü edilen konularda bilgi sahibi olmak ve varsa güçlü internet kullanma alışkanlığının yol açtığı sorunların boyutlarını göz önüne serecek olması nedeniyle önemlidir.

Sınırlıklar

1. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan bir özel okul ve bir devlet

okulunda 6, 7, 8. sınıfta öğrenim gören ve internet kullanan öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Öğrencilerin aile ve akran ilişkilerinde belirlenecek olası olumsuzlukların, aşırı bilgisayar ya da internet kullanımı dışındaki nedenleri bu araştırma kapsamında ele alınmayacaktır.

Tanımlar

İnternet bağımlılığı: Belirli bir zorlanma ve/veya işlevsel bozulmanın neden olduğu sorunlu internet kullanımı, DSM IV teki madde bağımlılığı ve patolojik kumar oynama tanımları esas alınarak, literatürde "internet bağımlılığı" ya da "patolojik internet kullanımı" olarak tanımlanmıştır (Griffiths, 1996, 1997; O'Reilly, 1996; Stein, 1997; Young, 1996, 1998; Young and Rogers, 1998; akt, Shapira, Goldsmith, Keck Jr, Khosla, McElro 2000). Goldberg, DSM IV madde bağımlılığı tanı ölçütlerini esas almış ve internet bağımlılığını bir başetme mekanizması olarak davranışsal bağımlılık şeklinde tanımlamıştır (Garrison & Long, 1995, p. 20; Goldberg, 1996; akt., Yang, Tung, 2004). Young internetle ilgili bozukluklar için, DSM IV teki patolojik kumar oynama ile ilgili ölçütleri temel alarak Sorunlu İnternet Kullanımı adıyla ikinci bir tanımlama getirmiştir (Young, 1996a, 1998b; Young & Rogers, 1998, akt., Yang, Tung, 2004).

Sohbet (Chat): İnternet üzerinde birden fazla kullanıcının birbirlerine anlık ileti göndererek eş zamanlı sohbet etmesi işlemi ve bu işlemi sağlayan internet servisinin adıdır. Chat kelimesi İngilizce bir kelime olup, sohbet, sohbet etmek, konuşmak anlamında kullanılmaktadır.

E-posta (e-mail): İnternet aracılığıyla belirli sanal adreslere posta, mektup, mesaj gönderilmesi işlemi ve bu işlemi sağlayan internet servisinin adıdır. E-posta ifadesinin başındaki ve e-devlet, e-öğrenme gibi internet ile ilgili başka

bazı ifadelerde de yer alabilen ‘e’ harfi elektronik kelimesinin yerine kullanılmaktadır.

Dosya indirme (FTP-File Transfer Protocol): İnternet ortamından metin, resim, ses, film vb. dosyaların bilgisayara indirilmesi işlemi ve bu işlemi sağlayan internet servisinin adıdır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeline, çalışma grubuna ve araştırmada kullanılan öğretim materyallerine, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma modeli çerçevesinde, ilköğretim ikinci kademede öğrenim görmekte olan öğrencilerin, bilgisayar ve interneti kullanma sıklıkları ve hangi amaçlarla kullandıkları, aşırı bilgisayar ve internet kullanımının öğrencilerin aile ve akranları ile olan ilişkilerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan bir özel okul ve bir devlet okulunun 6., 7., 8. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayar ve interneti kullanması gerektiği için bilgisayar ve internet kullanmayan öğrenciler analizlere dahil edilmemiştir. Araştırmaya toplam 157 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin %45.2'si kız, %54.8'i erkektir.

Çizelge 1.**Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Dağılımları**

		6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Cinsiyet	Kız	27	22	22	71
	Erkek	31	30	25	86
Toplam		58	52	47	157

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, bu araştırma için geliştirilen öğrenci anketi ile toplanmıştır. Öğrenci anketi ile araştırmanın amaçlarında belirtilen ana ve alt amaçlara ait veriler elde edilmiştir. Geliştirilen anketin kapsam geçerliği uzman görüşüne başvurularak sağlanmıştır. Uzmanlardan alınan geri bildirimler ile anketin son hali verilerek araştırmanın çalışma grubuna uygulanmıştır.

Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek, ‘hemen hemen her zaman’(5), ‘genellikle’(4), ‘bazen’(3), ‘nadiren’(2), ‘hemen hemen hiçbir zaman’(1) seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin tamamı olumlu maddelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 19, en yüksek puan 95’dir. Ölçekten alınacak yüksek puan, öğrencinin güçlü bir internet kullanma alışkanlığının olduğunu ifade etmektedir.

Ölçeğin deneme formunun oluşturulması için ilk olarak bilgisayar/internet bağımlılığını konu alan yurt içi ve yurt dışında yapılan

araştırmalara ve ilgili kavramsal çerçeveye ulaşılmaya çalışılmıştır. İkinci aşamada, literatür değerlendirerek internet bağımlılığının boyutlarını da kapsayan 30 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturmuşlardır. Madde havuzunda yer alan sorular, alanda çalışan bir başka akademisyenin de katkılarıyla problemi yansıtması ve Türkçe dil kuralları açısından değerlendirilmiştir. Sonuçta öğrencilerin internet kullanma davranışlarını belirlemeye yönelik 23 maddelik bir taslak form oluşturulmuştur.

Üçüncü aşamada, ölçeğin taslak formunda yer alan soruların öğrencilerin bilgisayar/internet kullanma davranışlarını örneklemedeki yeterliği ve amaca uygunluğunu incelemek amacıyla üç uzmandan görüş alınmıştır. Son aşamada ölçeğin uzman geri bildirimleri doğrultusunda düzenlenen deneme formu 87 öğrenci üzerinde uygulanarak ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını incelemek için temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Birinci faktörde düşük yük değeri veren 4 madde çıkartılarak tekrar edildiğinde, 19 maddenin tamamının faktör yük değerlerinin .291 ile .560 arasında değiştiği ve maddelerin bu şekilde tek bir faktör altında toplandıkları belirlenmiştir. Tek faktörün öz değeri 8.38 ve açıkladığı varyans %41.88'dir. Bulunan bu tek faktör "Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları" olarak adlandırılmıştır

Ölçeğin güvenirliği için iç tutarlığına bakılmıştır. Bu amaçla Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı .92 ve Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyonu .90 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan soruların bireyleri ölçülen özellik bakımından ayırt etmedeki yeterliliği, toplam ölçek puanına dayalı olarak oluşturulan alt-üst %27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkları analiz eden ilişkisiz t-testi (t=16.70, p=.000) ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonların .487 ile .706 arasında

değişmektedir. Katılımcıların rasgele ikiye ayrılması sonucu hesaplanan Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı sırasıyla, .94 ve .92'dir.

Yapılan analizler sonucunda geçerliği ve güvenirliğine ilişkin kanıtlar elde edilen ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95'dir. Ölçeğin orta noktası olan 57 puandan düşük olan puan öğrencinin internet kullanma alışkanlığı olmadığını, yüksek olan puan ise öğrencinin internet kullanma alışkanlığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ek 1'de bu ölçek sunulmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde; yüzde, frekans, ortalama gibi betimsel istatistikler ve ikili karşılaştırmalarda ANOVA ve Kay-kare kullanılmıştır. Araştırmada bütün analizler .05 hata (α) oranı temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölüm, toplanan verilerin istatistiksel analizlerine ve bu analizlerden elde edilen sonuçların yorumlarına ayrılmıştır. Her bir bağımlı değişkenle ilgili bulgular ve yorumlar ayrı başlıklar altında, alt amaçlara göre sunulmuştur. Öğrencilerin interneti ne kadar süredir kullanıyor oldukları, internete nerelerden ve haftada ortalama kaç saat bağlandıkları, e-posta kullanmak, web'de gezinmek, sohbet etmek, dosya indirmek ve oyun oynamak için internette haftada kaç saat harcadıklarına ilişkin bulgulara yer verilmektedir

1. Öğrencilerin İnternete Nerelerden Bağlandıklarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin internete nereden bağlandıkları sorusu ile elde edilen veriler, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ve cinsiyetlerine göre çözümlenerek Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2'de görüldüğü gibi, veriler topluca değerlendirildiğinde öğrenciler en çok evlerinden (%56.1) internete bağlanmaktadırlar. Bunu sırasıyla internet kafe (%26.8) ve okul (%17.2) izlemektedir.

Sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de internete bağlanılan yer sıralaması değişmemekte, her sınıf düzeyinde sıralama ev, internet kafe ve okul olarak sıralanmaktadır.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, internete bağlanılan yer açısından erkekler ve kızlar arasında sıralamanın farklılaştığı görülmektedir. Erkekler sırasıyla en çok evlerinden (%54.7), internet kafeden (%32.6) ve okuldan (%12.8) internete bağlanmaktadırlar. Kız öğrenciler ise tıpkı erkek öğrencilerde olduğu gibi en çok evden (%57.7) bağlanmaktadırlar.

Ancak ikinci sırada okul (%22.5), üçüncü sırada ise internet kafe (%19.7) yer almaktadır. Bu bulgu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla internet kafelere daha çok gittiklerini ve internete daha çok bağlandıklarını göstermektedir.

Çizelge 2. Öğrencilerin İnternete Bağlanma Yerlerinin Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sınıf	**Cinsiyet**		**Okul**	**Ev**	**İnternet Kafe**	**Toplam**
6.sınıf	Kız	N	8	13	6	27
		%	*29.6*	*48.1*	*22.2*	*100.0*
	Erkek	N	7	15	9	31
		%	*22.6*	*48.4*	*29.0*	*100.0*
	Toplam	N	15	28	15	58
		%	*25.9*	*48.3*	*25.9*	*100.0*
7. sınıf	Kız	N	4	13	5	22
		%	*18.2*	*59.1*	*22.7*	*100.0*
	Erkek	N	1	20	9	30
		%	*3.3*	*66.7*	*30.0*	*100.0*
	Toplam	N	5	33	14	52
		%	*9.6*	*63.5*	*26.9*	*100.0*
8.sınıf	Kız	N	4	15	3	22
		%	*18.2*	*68.2*	*13.6*	*100.0*
	Erkek	N	3	12	10	25
		%	*12.0*	*48.0*	*40.0*	*100.0*
	Toplam	N	7	27	13	47
		%	*14.9*	*57.4*	*27.7*	*100.0*
Genel Toplam	Kız	N	16	41	14	71
		%	*22.5*	*57.7*	*19.7*	*100.0*
	Erkek	N	11	47	28	86
		%	*12.8*	*54.7*	*32.6*	*100.0*
	Toplam	N	27	88	42	157
		%	*17.2*	*56.1*	*26.8*	*100.0*

2. Öğrencilerin İnterneti Ne Kadar Zamandır Kullandıklarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin interneti ne kadar zamandır kullandıklarına ilişkin veriler, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ve cinsiyetlerine göre çözümlenerek Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3'de görüldüğü gibi, veriler topluca değerlendirildiğinde öğrenciler en çok 1-2 yıldır (%28.8) internete bağlanmaktadırlar. Bunu sırasıyla 2-5 yıldır (%27.5), 0-3 aydır (%17.0), 5 yıl ve daha fazla zamandır (%12.4), 3-6 aydır (%9.2) ve 6-12 aydır (%5.2) izlemektedir.

Sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de öğrencilerin internete ne kadar zamandır bağlandıklarının sıralaması her sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır. 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler sırasıyla 1-2 yıldır (%34.5), 2-5 yıldır (%25.9), 0-3 aydır (%17.2), 3-6 aydır ve 5 yıl ve daha fazla zamandır (%8.6) ve 6-12 aydır (%5.2) internete bağlanmaktadırlar. 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere baktığımızda sıralamanın, öğrencilerin 0-3 aydır ve 2-5 yıldır (%24.5), 1-2 yıldır (%20.4), 5 yıl ve daha fazla zamandır (%18.4), 3-6 aydır (%10.2) ve 6-12 aydır (%2.0) internete bağlandıkları şeklinde olduğu görülmektedir. 8. sınıflar ise sırasıyla 2-5 yıldır (%32.6), 1-2 yıldır (%30.4), 5 yıl ve üzeri zamandır (%10.9) , 0-3 aydır, 3-6 aydır ve 6-12 aydır (%8.7) internete bağlanmaktadırlar.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, interneti ne kadar zamandır kullandıkları açısından erkekler ve kızlar arasında sıralamanın farklılaştığı görülmektedir. Erkekler sırasıyla en çok 2-5 yıldır (%30.6), 1-2 yıldır (%23.5), 0-3 aydır (%20.0), 5 yıl ve daha fazla zamandır (%12.9), 3-6 aydır (%8.2) ve 6-12 aydır (%4.7) internete bağlanmaktadırlar. Kız öğrenciler ise erkek öğrencilerden farklı olarak en çok 1-2 yıldır (%35.3), 2-5 yıldır (%23.5), 0-3 aydır (%13.2), 5 yıl ve daha fazla zamandır (%11.8), 3-6 aydır

(%10.3) ve 6-12 aydır (%5.9) internete bağlanmaktadırlar. Erkek öğrencilerin ve kız öğrencilerin internete ne kadar zamandır bağlandıklarına ilişkin sıralamaya bakıldığında sadece birinci ve ikinci sıraların yer değiştirdiği; birinci sırada erkekler 2-5 yıldır internete bağlanırken kızlar 1-2 yıldır internete bağlanmaktadırlar, ikinci sırada ise erkekler 1-2 yıldır internete bağlanırken kızlar 2-5 yıldır internete bağlanmaktadırlar. Bu bulgu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha uzun zamandır internete bağlandıklarını göstermektedir.

Çizelge 3. Öğrencilerin İnterneti Ne Kadar Zamandır Düzenli Olarak Kullandıklarının Sınıf ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Sınıf	**Cinsiyet**		**0-3 Ay**	**3-6 Ay**	**6-12 Ay**	**1-2 Yıl**	**2-5 Yıl**	**5 Yıl üstü**	**Toplam**
6.sınıf	Kız	N	4	2	1	11	8	1	27
		%	*14.8*	*7.4*	*3.7*	*40.7*	*29.6*	*3.7*	*100.0*
	Erkek	N	6	3	2	9	7	4	31
		%	*19.4*	*9.7*	*6.5*	*29.0*	*22.6*	*12.9*	*100.0*
	Toplam	N	10	5	3	20	15	5	58
		%	*17.2*	*8.6*	*5.2*	*34.5*	*25.9*	*8.6*	*100.0*
7. sınıf	Kız	N	4	3		4	5	3	19
		%	*21.1*	*15.8*		*21.1*	*26.3*	*15.8*	*100.0*
	Erkek	N	8	2	1	6	7	6	30
		%	*26.7*	*6.7*	*3.3*	*20.0*	*23.3*	*20.0*	*100.0*
	Toplam	N	12	5	1	10	12	9	49
		%	*24.5*	*10.2*	*2.0*	*20.4*	*24.5*	*18.4*	*100.0*
8.sınıf	Kız	N	1	2	3	9	3	4	22
		%	*4.5*	*9.1*	*13.6*	*40.9*	*13.6*	*18.2*	*100.0*
	Erkek	N	3	2	1	5	12	1	24
		%	*12.5*	*8.3*	*4.2*	*20.8*	*50.0*	*4.2*	*100.0*
	Toplam	N	4	4	4	14	15	5	46
		%	*8.7*	*8.7*	*8.7*	*30.4*	*32.6*	*10.9*	*100.0*
Genel Toplam	Kız	N	9	7	4	24	16	8	68
		%	*13.2*	*10.3*	*5.9*	*35.3*	*23.5*	*11.8*	*100.0*
	Erkek	N	17	7	4	20	26	11	85
		%	*20.0*	*8.2*	*4.7*	*23.5*	*30.6*	*12.9*	*100.0*
	Toplam	N	26	14	8	44	42	19	153
		%	*17.0*	*9.2*	*5.2*	*28.8*	*27.5*	*12.4*	*100.0*

3. Öğrencilerin İnternete Haftada Ortalama Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin internete haftada ortalama kaç saat bağlandıklarına ilişkin veriler, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ve cinsiyetlerine göre çözümlenerek Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, veriler topluca değerlendirildiğinde öğrenciler en çok haftada 0-2 saat (%43.5) internete bağlanmaktadırlar. Bunu sırasıyla haftada 2-6 saat (%26.0), 6-10 saat (%10.4), 10-20 saat (%9.1), 20-40 saat (%7.1) ve 40 saat ve üzeri süre (%3.9) izlemektedir.

Sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de öğrencilerin internete ne kadar zamandır bağlandıklarının sıralaması her sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır. 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler sırasıyla haftada 0-2 saat (%47.4), 2-6 saat (%24.6), 6-10 saat (%12.3), 10-20 saat 20-40 saat (%7.0) ve 40 saat ve üzeri (%3.9) süre internete bağlanmaktadırlar. 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere baktığımızda öğrencilerin, haftada 0-2 saat (%36.0), 2-6 saat (%26.0), 20-40 saat (%12.0), 6-10 ve 10-20 saat (%10.0) ve 40 saat ve üzeri (%3.9) süre internete bağlandıkları şeklinde olduğu görülmektedir. 8. sınıflar ise sırasıyla haftada 0-2 saat (%46.8), 2-6 saat (%27.7), 10-20 saat (%10.6), 6-10 saat (%8.5), 40 saat ve üzeri (%4.3) ve 20-40 saat (%2.1) süre internete bağlanmaktadırlar.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, internete haftada ortalama kaç saat bağlandıkları açısından erkekler ve kızlar arasında sıralamanın farklılaştığı görülmektedir. Erkekler sırasıyla en çok haftada 0-2 saat (%36.5), 2-6 saat (%25.9), 10-20 saat (%11.8), 20-40 saat (%10.6), 6-10 saat (%9.4) ve 40 saat ve üzeri (%5.9) süre internete bağlanmaktadırlar. Kız öğrenciler ise erkek öğrencilerden farklı olarak en çok haftada 0-2 saat (%52.2), 2-6 saat (%26.1), 6-10 saat (%11.6), 10-20 saat (%5.8), 20-40 saat

(%2.9) ve 40 saat ve üzeri (%1.4) süre internete bağlanmaktadırlar. Erkek ve kız öğrencilerin haftalık internete bağlanma sürelerini karşılaştırdığımızda, özellikle 10-20 saat, 20-40 saat ve 40 saat ve üzeri süre ile internete bağlanan erkek öğrencilerin oranının (sırasıyla; %11.8, %10.6 ve %5.9) aynı sürelerle internete bağlanan kız öğrencilerin oranına göre (sırasıyla %5.8, %2.9 ve %1.4) fazla olduğunu görmekteyiz.

Çizelge 4. Öğrencilerin Sınıflarına ve Cinsiyetlerine Göre İnternete Haftada Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	**Cinsiyet**		**0-2 Saat**	**2-6 Saat**	**6-10 Saat**	**10-20 Saat**	**20-40 Saat**	**40 ve üzeri**	**Toplam**
6.sınıf	Kız	N	16	6	4	-	-	1	27
		%	*59.3*	*22.2*	*14.8*	-	-	*3.7*	*100.0*
	Erkek	N	11	8	3	4	4	-	30
		%	*36.7*	*26.7*	*10.0*	*13.3*	*13.3*	-	*100.0*
	Toplam	N	27	14	7	4	4	1	57
		%	*47.4*	*24.6*	*12.3*	*7.0*	*7.0*	*1.8*	*100.0*
7. sınıf	Kız	N	9	7	1	1	2	-	20
		%	*45.0*	*35.0*	*5.0*	*5.0*	*10.0*	-	*100.0*
	Erkek	N	9	6	4	4	4	3	30
		%	*30.0*	*20.0*	*13.3*	*13.3*	*13.3*	*10.0*	*100.0*
	Toplam	N	18	13	5	5	6	3	50
		%	*36.0*	*26.0*	*10.0*	*10.0*	*12.0*	*6.0*	*100.0*
8.sınıf	Kız	N	11	5	3	3	-	-	22
		%	*50.0*	*22.7*	*13.6*	*13.6*	-	-	*100.0*
	Erkek	N	11	8	1	2	1	2	25
		%	*44.0*	*32.0*	*4.0*	*8.0*	*4.0*	*8.0*	*100.0*
	Toplam	N	22	13	4	5	1	2	47
		%	*46.8*	*27.7*	*8.5*	*10.6*	*2.1*	*4.3*	*100.0*
Genel Toplam	Kız	N	36	18	8	4	2	1	69
		%	*52.2*	*26.1*	*11.6*	*5.8*	*2.9*	*1.4*	*100.0*
	Erkek	N	31	22	8	10	9	5	85
		%	*36.5*	*25.9*	*9.4*	*11.8*	*10.6*	*5.9*	*100.0*
	Toplam	N	67	40	16	14	11	6	154
		%	*43.5*	*26.0*	*10.4*	*9.1*	*7.1*	*3.9*	*100.0*

Öğrencilerin internete haftada bağlanma sürelerinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediğine Kay-Kare testi kullanılarak bakılmak istenmiştir. Ancak analizde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının fazla

olması nedeniyle kategoriler 0-2 saat, 2-6 saat, 6-10 saat, 10 saat ve üzeri şekilde tekrar sınıflandırılarak analize dahil edilmiştir. Kay-kare testi analiz sonuçları Çizelge 5'de verilmektedir.

Analiz sonuçlarına göre; kız ve erkek öğrencilerin internete haftada ortalama bağlanma süreleri arasında anlamlı farklılık vardır ($\chi 2$= 8.53, sd=3 p= .036). Özellikle internete haftada 10 saat ve üzerinde süre bağlanan erkek öğrencilerin oranı (%77.4) kızların oranından (%22.6) oldukça fazladır. Bu bulgu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla haftalık olarak daha uzun süre internete bağlandıklarını göstermektedir.

Çizelge 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnternete Haftada Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Saat		**Cinsiyet**		**Toplam**
		Kız	**Erkek**	
0-2 saat	N	36	31	67
	%	*53.7*	*46.3*	*100.0*
2-6 saat	N	18	22	40
	%	*45.0*	*55.0*	*100.0*
6-10 saat	N	8	8	16
	%	*50.0*	*50.0*	*100.0*
10 saat ve üzeri	N	7	24	31
	%	*22.6*	*77.4*	*100.0*
Toplam	N	69	85	154
	%	*44.8*	*55.2*	*100.0*

$\chi 2$= 8.53, sd=3 p= .036

4. Öğrencilerin İnternete Bağlandıklarında Aralıksız Olarak Kaç Saat İnternete Kaldıklarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin internete bağlandıklarında aralıksız olarak kaç saat internette kaldıklarına ilişkin veriler, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ve cinsiyetlerine göre çözümlenerek Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, veriler topluca değerlendirildiğinde öğrenciler en çok aralıksız olarak 0-1 saat (%42.9) internete bağlı kalmaktadırlar. Bunu sırasıyla 1-2 saat (%30.5), 2-4 saat (%16.2), 4-6 saat (%7.1), 6 saat ve üzeri süre (%3.2) internete bağlı kaldıkları izlemektedir.

Sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de öğrencilerin internete aralıksız olarak ne kadar süre bağlı kaldıklarının sıralaması 6. sınıf ve 7. sınıflarda aynı kalırken 8. sınıflarda bu sıralama farklılaşmaktadır. 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler sırasıyla aralıksız olarak 0-1 saat (%43.9), 1-2 saat (%29.8), 2-4 saat (%15.8), 4-6 saat (%10.5) internete bağlı kalmaktadırlar. Aralıksız olarak 6 saat ve üzeri süre internete bağlı kalan 6. sınıf öğrencisi ise bulunmamaktadır. 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere baktığımızda öğrencilerin sırasıyla, aralıksız olarak 0-1 saat (%46.0), 1-2 saat (%22.0), 2-4 saat (%18.0), 4-6 saat (%8.0) ve 6 saat ve üzeri (%6.0) süre internete bağlı kaldıkları şeklinde olduğu görülmektedir. 8. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler ise sırasıyla aralıksız olarak 1-2 saat (%40.4), 0-1 saat (%38.3), 2-4 saat (%14.9), 6 saat ve üzeri (%4.3) ve 4-6 saat (%2.1) süre internete bağlı kalmaktadırlar.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, internete aralıksız olarak bağlı kalma süreleri değişmemekte her iki cinsiyet için de sıralama 0-1 saat, 1-2 saat, 2-4 saat, 4-6 saat ve 6 saat ve üzeri şeklinde olmaktadır. Ancak aralıksız olarak 6 saat ve üzeri süre ile internete bağlı kalan erkek öğrencilerin oranı %5.8 iken aralıksız olarak 6 saat ve üzeri süre ile internete bağlı kalan kız öğrenci olmadığı görülmektedir.

Çizelge 6. Öğrencilerin Sınıflarına Göre İnternette Aralıksız Kaç Saat Bağlandıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	Cinsiyet		0-1 Saat	1-2 Saat	2-4 Saat	4-6 Saat	6 ve üzeri	Toplam
6.sınıf	Kız	N	14	7	4	1	-	26
		%	*53.8*	*26.9*	*15.4*	*3.8*	-	*100.0*
	Erkek	N	11	10	5	5	-	31
		%	*35.5*	*32.3*	*16.1*	*16.1*	-	*100.0*
	Toplam	N	25	17	9	6	-	57
		%	*43.9*	*29.8*	*15.8*	*10.5*	-	*100.0*
7. sınıf	Kız	N	12	3	4	1	-	20
		%	*60.0*	*15.0*	*20.0*	*5.0*	-	*100.0*
	Erkek	N	11	8	5	3	3	30
		%	*36.7*	*26.7*	*16.7*	*10.0*	*10.0*	*100.0*
	Toplam	N	23	11	9	4	3	50
		%	*46.0*	*22.0*	*18.0*	*8.0*	*6.0*	*100.0*
8.sınıf	Kız	N	9	8	4	1	-	22
		%	*40.9*	*36.4*	*18.2*	*4.5*	-	*100.0*
	Erkek	N	9	11	3	-	2	25
		%	*36.0*	*44.0*	*12.0*	-	*8.0*	*100.0*
	Toplam	N	18	19	7	1	2	47
		%	*38.3*	*40.4*	*14.9*	*2.1*	*4.3*	*100.0*
Genel Toplam	Kız	N	35	18	12	3	-	68
		%	*51.5*	*26.5*	*17.6*	*4.4*	-	*100.0*
	Erkek	N	31	29	13	8	5	86
		%	*36.0*	*33.7*	*15.1*	*9.3*	*5.8*	*100.0*
	Toplam	N	66	47	25	11	5	154
		%	*42.9*	*30.5*	*16.2*	*7.1*	*3.2*	*100.0*

5. Öğrencilerin İnterneti Kullanım Amaçlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin internete bağlandıklarında interneti kullanım amaçlarına ilişkin veriler çözümlenerek, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre Çizelge 7'de ve cinsiyetlerine göre Çizelge 8'de verilmiştir.

Veriler sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de öğrencilerin interneti kullanma amaçlarının sıralaması her sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır. 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler interneti en fazla ölçekte belirtilen amaçlar dışında (diğer) (%42.5)kullandıkları görülmektedir. Bunu sırasıyla

derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak (%38), öğrenmek (%37.3), yazılım (program) indirmek (%35.6), arkadaşlarıyla haberleşmek (%30.7),kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak (%23.8),ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek (%22.4), yeni insanlarla tanışmak (%13) izlemektedir. 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin internet kullanma amaçları sırasıyla ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek (%44.9), kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak (%38.1), öğrenmek (%36), diğer (%35), yeni insanlarla tanışmak (%34.8), yazılım (program) indirmek (%33.9), arkadaşlarıyla haberleşmek (%20.5) ve derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak (%29.2) şeklinde olduğu görülmektedir. 8. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin internet kullanma amaçları ise sırasıyla yeni insanlarla tanışmak (%52.2), arkadaşlarıyla haberleşmek (%39.8), kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak (%38.1), derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak (%32.8), ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek (%32.7), yazılım (program) indirmek (%30.5), öğrenmek (%26.7) ve diğer (%22.5) şeklindedir. Görüldüğü gibi interneti ders kaynakları edinme ve öğrenme amacıyla kullanan öğrencilerin çoğunluğu 6.sınıf öğrencisidir. 8. sınıfa doğru gelindiğinde öğrenciler interneti daha çok insanlarla haberleşme, tanışma ve ilgi alanlarındaki gelişmelerden haberdar olmak amacıyla kullanmaktadırlar. Aynı zamanda interneti oyun oynamak amacıyla 6.sınıf öğrencileri daha fazla kullanmaktadırlar.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, öğrencilerin interneti kullanma amaçlarının sıralamasının farklılaştığı görülmektedir. Erkek öğrenciler interneti en çok yeni insanlarla tanışmak (%73.9) amacıyla kullanmaktadırlar. Bunu sırasıyla kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak (%66.7), yazılım (program) indirmek (%66.1), ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek (%65.3), arkadaşlarıyla haberleşmek (%59.1), öğrenmek (%58.7), diğer (%57.5) ve derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak (%51.1) izlemektedir. Kız öğrencilerin

internet kullanma amaçları ise derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak (%48.9), diğer (%42.5), öğrenmek (%41.3), arkadaşlarıyla haberleşmek (%40.9), ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek (%34.7), yazılım (program) indirmek (%33.9), kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak (%33.3) ve yeni insanlarla tanışmak (%26.1) şeklinde sıralanmaktadır. Görüldüğü gibi erkek öğrencilerin internet kullanma amaçlarının yeni insanlarla tanışmak, kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak, yazılım (program) indirmek, ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek şeklinde olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin ise internet kullanma amaçlarının sırasıyla en çok derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak, öğrenmek ve arkadaşlarıyla haberleşmek şeklinde olduğu görülmektedir.

Çizelge 7. Öğrencilerin Sınıflarına Göre İnterneti Kullanım Amaçları

Amaç		**Sınıf**			**Toplam**
		6.sınıf	**7. sınıf**	**8.sınıf**	
Derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak	N	52	40	45	137
	%	*38*	*29.2*	*32.8*	*100.0*
Öğrenmek	N	28	27	20	75
	%	*37.3*	*36*	*26.7*	*100.0*
Yazılım (program) indirmek	N	21	20	18	59
	%	*35.6*	*33.9*	*30.5*	*100.0*
Arkadaşlarıyla haberleşmek	N	27	26	35	88
	%	*30.7*	*29.5*	*39.8*	*100.0*
Yeni insanlarla tanışmak	N	3	8	12	23
	%	*13*	*34.8*	*52.2*	*100.0*
Kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak	N	5	8	8	21
	%	*23.8*	*38.1*	*38.1*	*100.0*
İlgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek	N	11	22	16	49
	%	*22.4*	*44.9*	*32.7*	*100.0*
Diğer	N	17	14	9	40
	%	*42.5*	*35*	*22.5*	*100.0*

Çizelge 8. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnterneti Kullanım Amaçları

Amaç		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak	N	67	70	137
	%	*48.9*	*51.1*	*100.0*
Öğrenmek	N	31	44	75
	%	*41.3*	*58.7*	*100.0*
Yazılım (program) indirmek	N	20	39	59
	%	*33.9*	*66.1*	*100.0*
Arkadaşlarıyla haberleşmek	N	36	52	88
	%	*40.9*	*59.1*	*100.0*
Yeni insanlarla tanışmak	N	6	17	23
	%	*26.1*	*73.9*	*100.0*
Kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak	N	7	14	21
	%	*33.3*	*66.7*	*100.0*
İlgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek	N	17	32	49
	%	*34.7*	*65.3*	*100.0*
Diğer	N	17	23	40
	%	*42.5*	*57.5*	*100.0*

6. Öğrencilerin çeşitli internet etkinliklerine haftada ne kadar zaman ayırdıklarına ilişkin bulgular

Öğrencilerin çeşitli internet erkinlikleri için haftada ne kadar zaman ayırdıklarına ilişkin veriler çözümlenerek çizelge 9'da verilmiştir. Öğrencilerin %38.9'unun interneti dosya indirmek amacıyla kullanmadıkları, %31.2'sinin internette sohbet etmeyi tercih etmedikleri, %25.5'inin e-posta kullanmadıkları, %22.9'unun internette oyun oynamadıkları, %22.3'ünün web sitelerinde gezinmedikleri belirlenmiştir.

E-posta:

Öğrenciler e-posta gönderme ve alma amacıyla internete sırasıyla haftada 1-2 saat (%45.9), 2-5 saat (%15.9), ve 15 saat'ten fazla (%5.7) ve 5-15 saat (%4.5) süre internete bağlandıkları, %25.5'inin ise e-posta kullanmadıkları belirlenmiştir.

Web sitelerinde gezinme:

Öğrenciler web sitelerinde gezinmek amacıyla sırasıyla haftada 1-2 saat (%39.5), 2-5 saat (%18.5), 5-15 saat (%14) ve 15 saat'ten fazla (%4.5) süre internete bağlandıkları, %22.3'ünün ise web sitelerinde gezinmek amacıyla internete bağlanmadıkları belirlenmiştir.

Sohbet:

Öğrenciler sohbet etmek amacıyla sırasıyla haftada 1-2 saat (%25.5), 2-5 saat (%24.2), 15 saat'ten fazla (%11.5) ve 5-15 saat (%7) internete bağlandıkları ve %31.2'sinin sohbet etmek amacıyla internete bağlanmadıkları belirlenmiştir.

Dosya İndirme (FTP):

Öğrencilerin dosya indirmek amacıyla sırasıyla haftada 1-2 saat (%36.9), 2-5 saat (%15.9), 5-15 saat (%3.8) ve 15 saat'ten fazla (%3.2) süre internete bağlandıkları, %38.9'unun ise dosya indirmek amacıyla internet kullanmadıkları belirlenmiştir.

Oyun Oynama:

Öğrencilerin oyun oynamak amacıyla sırasıyla haftada 1-2 saat (%36.9), 2-5 saat (%20.4), 5-15 saat (%9.6), 15 saat'ten fazla (%8.9)süre internete bağlandıkları, %22.9'unun ise oyun oynamak amacıyla internet kullanmadıkları belirlenmiştir.

Çizelge 9. Öğrencilerin İnternet Etkinlikleri İçin Harcadıkları Süreye İlişkin Betimsel İstatistikler

İnternet etkinlikleri		**1-2 Saat**	**2-5 Saat**	**5-15 Saat**	**15 ve üzeri**
E-posta	N	72	25	7	9
	%	*45.9*	*15.9*	*4.5*	*5.7*
Web sitelerinde gezinme	N	62	29	22	7
	%	*39.5*	*18.5*	*14*	*4.5*
Sohbet etme	N	40	38	11	18
	%	*25.5*	*24.2*	*7*	*11.5*
Dosya indirme (FTP)	N	58	25	6	5
	%	*36.9*	*15.9*	*3.8*	*3.2*
Oyun oynama	N	58	32	15	14
	%	*36.9*	*20.4*	*9.6*	*8.9*

7. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

"İnternet kullanma alışkanlıkları ölçeği" ile elde edilen veriler, öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlerine göre çözümlenerek dağılımları Çizelge 10'da verilmiştir.

5 dereceli 19 maddeden oluşan ölçekten 57 puandan (her bir maddenin orta noktası olan 3 puan x 19 madde = 57) düşük puan almak, öğrencinin internet kullanma alışkanlığının zayıf olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Ölçekten 57 puandan yüksek puan almak ise internet kullanma alışkanlığının güçlü olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Çizelge 10'da görüldüğü gibi, veriler topluca değerlendirildiğinde, internet kullanma alışkanlığı zayıf olan öğrencilerin oranı (%87.3) internet kullanma alışkanlığı güçlü olan öğrencilerin oranından (%12.7) yüksektir.

Sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde de öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları oranlarının değişmediği, her sınıf düzeyinde internet kullanma alışkanlığı zayıf olan öğrencilerin oranının internet kullanma

alışkanlığı güçlü olan öğrencilerin oranından yüksek olduğu görülmektedir. İnternet kullanma alışkanlığı en güçlü olan öğrencilerin 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%19.2) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 8. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%10.6) ve 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%8.6) izlemektedir. İnternet kullanma alışkanlığı en zayıf olan öğrencilerin ise 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%91.4) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 8. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%89.4) ve 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler (%80.8) izlemektedir. Çizelge 10'da da görüldüğü gibi internet kullanma alışkanlığı en güçlü olan öğrenciler 7. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler, internet kullanma alışkanlığı en zayıf olan öğrenciler ise 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerdir.

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre çözümlendiğinde, öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları oranlarının değişmediği, her iki cinsiyet için de internet kullanma alışkanlığı zayıf olan öğrencilerin oranının internet kullanma alışkanlığı güçlü olan öğrencilerin oranından yüksek olduğu görülmektedir. Çizelge 10'da görüldüğü gibi internet kullanma alışkanlığı güçlü olan erkek öğrencilerin oranı (%16.3) internet kullanma alışkanlığı güçlü olan kız öğrencilerin oranından (%8.5) yüksektir. İnternet kullanma alışkanlığı zayıf olan kız öğrencilerin oranı ise (%91.5) internet kullanma alışkanlığı güçlü olan erkek öğrencilerin oranından (%83.7) yüksektir. Bu bulgular 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin genel olarak internet kullanma alışkanlık düzeylerinin zayıf olduğunu, ancak erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeylerinin, kız öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeylerinden belirgin bir biçimde fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge 10. Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyetlerine Göre İnternet Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	**Cinsiyet**		**İnternet Kullanma Alışkanlıkları**		**Toplam**
			Zayıf	**Güçlü**	
6.sınıf	Kız	N	26	1	27
		%	*96.3*	*3.7*	*100.0*
	Erkek	N	27	4	31
		%	*87.1*	*12.9*	*100.0*
	Toplam	N	53	5	58
		%	*91.4*	*8.6*	*100.0*
7. sınıf	Kız	N	19	3	22
		%	*86.4*	*13.6*	*100.0*
	Erkek	N	23	7	30
		%	*76.7*	*23.3*	*100.0*
	Toplam	N	42	10	52
		%	*80.8*	*19.2*	*100.0*
8.sınıf	Kız	N	20	2	22
		%	*90.9*	*9.1*	*100.0*
	Erkek	N	22	3	25
		%	*88.0*	*12.0*	*100.0*
	Toplam	N	42	5	47
		%	*89.4*	*10.6*	*100.0*
Genel Toplam	Kız	N	65	6	71
		%	*91.5*	*8.5*	*100.0*
	Erkek	N	72	14	86
		%	*83.7*	*16.3*	*100.0*
	Toplam	N	137	20	157
		%	*87.3*	*12.7*	*100.0*

Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ölçeğinden aldıkları puanların sınıf düzeylerine ve cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gözeneklerdeki sayıların yetersiz olması sebebiyle ayrı ayrı tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarının sınıf düzeylerine göre ANOVA sonuçları Çizelge 11'de, internet kullanma alışkanlıklarının cinsiyetlerine göre ANOVA sonuçları ise Çizelge 12'de ile verilmiştir.

Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarına ilişkin veriler sınıf düzeylerine göre çözümlendiğinde, öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [F(2-154)= 1.384, p>.01].

Çizelge 11. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları

Çalışma Yılı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	686.161	2	343.081	1.384	.254
Gruplariçi	38180.909	154	247.928		
Toplam	38867.070	156			

Veriler öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde, öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir [F(1-155)= 12.181, p<.01]. Erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ölçeğinden aldıkları puanlar($\overline{X}$=42.48), kız öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\overline{X}$=33.94) daha yüksektir. Ancak kız ve erkek öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlar ölçeğin orta noktası olan 57 puandan düşük olduğu için aslında her iki gruptaki öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları da zayıftır.

Çizelge 12. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Cinsiyetlerine Göre ANOVA Sonuçları

Çalışma Yılı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2831.842	1	2831.842	12.181	.001
Gruplariçi	36035.228	155	232.485		
Toplam	38867.070	156			

BÖLÜM 4

ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın özetine, araştırmanın bulgularına dayalı olarak belirlenen sonuçlarına, hiper ortam tasarımına, uygulamalarına ve bundan sonra yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Özet

Bu araştırmada ilköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıflarda okuyan öğrencilerin internete nerelerden bağlandıkları, internete haftada kaç saat bağlandıkları, ne kadar süre internete bağlı kaldıkları, internete hangi amaçlar için bağlandıkları ve öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeyinin ne olduğu ve kız ve erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeyleri arasında farklılık olup olmadığı gibi sorulara cevap aranmıştır.

Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmalarda daha çok internet kafelerin kullanım amaçları ve internet kafeleri kimlerin kullandığı ile ilgilenilmiştir. Bu araştırma, daha önce sadece ilköğretim öğrencilerini içeren benzer bir araştırma yapılmamış olması, sözü edilen konularda bilgi sahibi olmak ve varsa güçlü internet kullanma alışkanlığının yol açtığı sorunların boyutlarını göz önüne serecek olması nedeniyle önemlidir.

Araştırmanın çalışma grubu, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan bir özel okul ve bir devlet okulunda 6., 7., 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan ve internet kullanan öğrenciler ile sınırlıdır. Araştırmaya toplam 157 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin %45.2'si kız, %54.8'i erkektir Öğrencilerin aile ve akran ilişkilerinde belirlenecek olası olumsuzlukların, aşırı bilgisayar ya da internet kullanımı dışındaki nedenleri araştırma kapsamında ele alınmamıştır.

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler geliştirilen öğrenci anket ve öğrenci internet kullanma alışkanlıkları ölçeği ile toplanmıştır. Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek, 'hemen hemen her zaman'(5), 'genellikle'(4), 'bazen'(3), 'nadiren'(2), 'hemen hemen hiçbir zaman'(1) seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin tamamı olumlu maddelerden oluşmaktadır. Yapılan analizler sonucunda geçerliği ve güvenirliğine ilişkin kanıtlar elde edilen ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95'dir. Ölçeğin orta noktası olan 57 puandan düşük olan puan öğrencinin internet kullanma alışkanlığı olmadığını, yüksek olan puan ise öğrencinin internet kullanma alışkanlığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ek 1'de bu ölçek sunulmaktadır.

Araştırmada toplanan verilerin analizinde; yüzde, frekans, ortalama gibi betimsel istatistikler ve ikili karşılaştırmalarda ANOVA ve Kay-kare kullanılmıştır. Araştırmada bütün analizler .05 hata (α) oranı temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun internete evlerinden bağlandıkları, internet kafeden internete bağlanan erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun internete 1–2 yıldır ve haftada ortalama 0–2 saat arası, aralıksız 1 saate kadar bağlandıkları ve özellikle 10 saatten daha fazla internete bağlanan erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerin sayısından daha fazla olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin interneti en çok derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak için kullandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu e-postalarını kontrol etmek, web sitelerinde gezinmek, (sohbet) etmek, dosya indirmek (FTP) ve oyun oynamak amacıyla internete haftada 1–2 saat bağlandıkları belirlenmiştir. Son olarak öğrencilerin çoğunluğunun internet kullanma

alışkanlıklarının düşük olduğu ancak erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sonuçlar

Bu araştırma ile ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu internete evlerinden bağlanmaktadırlar.

2. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğu internete evlerinden bağlanmaktadırlar. Ancak internet kafeden internete bağlanan erkek öğrencilerin oranı kız öğrencilerin oranından daha fazladır.

3. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu internete 1-2 yıldır bağlanmaktadır.

4. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu internete haftada ortalama 0-2 saat bağlanmaktadır.

5. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin kız ve erkek öğrencilerin internete haftada bağlanma süreleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre özellikle internete 10 saat üzerinde bağlanan erkek öğrencilerin oranı kız öğrencilerin oranından daha fazladır.

6. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu internete aralıksız 1 saate kadar bağlanmaktadırlar.

7. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin internet kullanma amaçları en fazla kullanılandan en

az kullanılana doğru, derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak, arkadaşlarıyla haberleşmek, öğrenmek, yazılım (program) indirmek, ilgi alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmek, diğer amaçlar, yeni insanlarla tanışmak ve kendisi ile aynı ilgi alanına sahip olan insanlarla konuşmak şeklinde sıralanmaktadır.

8. İlköğretim 6. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencileri interneti en fazla ders kaynakları edinmek ve öğrenmek amacıyla kullanmaktadırlar. 8.sınıfa doğru gelindiğinde öğrenciler interneti daha çok insanlarla haberleşmek, yeni insanlarla tanışmak ve ilgi alanlarındaki gelişmeleri takip etmek amacıyla kullanmaktadırlar. Aynı zamanda interneti oyun oynamak amacıyla en fazla 6.sınıf öğrencileri kullanmaktadırlar.

9. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin internete bağlanma sebeplerinin başında derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak, öğrenmek ve arkadaşlarıyla haberleşmek gelmektedir. Erkek öğrencilerin internete bağlanma amaçlarının başında ise derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak, arkadaşlarıyla haberleşmek, öğrenmek ve yazılım (program) indirmek gelmektedir.

10. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu e-postalarını kontrol etmek amacıyla internete haftada 1-2 saat bağlanmaktadırlar.

11. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu web sitelerinde gezinmek amacıyla internete haftada 1–2 saat bağlanmaktadırlar.

12. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu sohbet etmek amacıyla internete haftada 1-2 saat bağlanmaktadırlar.

13. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu dosya indirmek (FTP) amacıyla internete haftada 1-2 saat bağlanmaktadırlar.

14. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin çoğunluğu oyun oynamak amacıyla internete haftada 1-2 saat bağlanmaktadırlar.

15. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerinin çoğunluğunun internet kullanma alışkanlıkları düzeyi düşüktür. Bu durum farklı sınıflarda öğrenim görmekte olan kız ve erkek öğrenciler için de geçerlidir.

16. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları sınıflarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

17. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık puanları kız öğrencilerin puanlarına göre daha yüksektir. Ancak hem kız öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin internet kullanma alışkanlık düzeyleri düşüktür.

Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler getirilebilir.

1. Öğrencilerin internete daha çok derslerinde kullanacakları bilgilere ulaşmak ve öğrenmek amacıyla bağlandıkları belirlenmiştir. Bu nedenle derslerde internet ve bilgisayar teknolojilerinin kullanımını teşvik eden etkinlikler gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda öğrencilerin dersleri için

kullanabilecekleri yararlı web sitelerinin sayısının da arttırılması, internetin daha işlevsel kullanılması için hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından yararlı olacaktır.

2. Araştırma kapsamında velilere çocuklarının internet kullanma düzeyleri hakkındaki bilgilerini ölçmek amacıyla uygulanmak üzere bir ebeveyn anketi geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Ancak velilerden yeterli sayıda geri dönüş olmamıştır. Bu nedenle bu araştırma kapsamında oldukça değerli olabilecek bulgulara ulaşılamamıştır. Velilerin çocuklarının bilgisayar ve internet kullanma amaçları ve süreleri hakkında bilgilendirilmeleri sonucu bu konuya önem vermelerinin sağlanması yararlı olacaktır.

3. İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin internete daha çok evlerinden bağlandıkları göz önünde bulundurulduğunda, internet kullanımının olası tehlikeleri konusunda hem çocukların hem de velilerin, internetin işlevsel kullanımı, anne babaların çocuklarının internet kullanımlarını nasıl kontrol altında tutacakları ve çeşitli filtre ve güvenlik yazılımlarının kullanılması konularında bilinçlendirilmesi yararlı olacaktır.

4. Öğrencilerin internete daha çok evlerinden bağlandıkları göz önüne alındığında, internete bağlanma süreleri ve internete hangi saat ve sürelerle, hangi amaçlarla bağlanıldığını belirlemek ve internete girildiğinde hangi tür sitelerde daha çok zaman geçirildiği konularında daha somut verilere ulaşmak adına Türk Telekom Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılabilir.

5. Her okulun kendine ait bir web sitesi olması ve öğrencilerin bu site üzerinden internete bağlanmaları sağlandığında, öğrencilerin internete ne kadar süre ve ne amaçlarla bağlandıklarına dair verilere daha rahat bir şekilde ulaşılabilir.

6. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan 157 kişinin 20'sinin (%12.7) internet kullanma alışkanlığının güçlü olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarının hayatlarını ne şekilde etkilediğini belirlemek amacıyla vaka incelemesi yapılabilir.

KAYNAKLAR

Anderson, K. J., (2000). **Internet use among college students: an exploratory study.** Renseselaer Polytechnic Enstitüsü yayınlanmış doktora tezi.

Bayraktar, F., (2001). **İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü, yüksek lisans tezi.**

Bölükbaş, K., (2003). **İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır örneği; yüksek lisans tezi**

Chou, C. & Hsiao, M. C., (2000). **Internet addiction, usage, gratification and pleasure experience : the Taiwan college students' case.** *Computer and Education,* 35; 65-80

Davis R.A. (2001). **A cognitive-behavioral model of pathological Internet use.** *Computers in Human Behavior (17) 187±195*

De Angelis, T., (2000). **Clinicians drawn in by clients with internet abuse problems.** *Monitor on Psychology*, 31; 4-5.

Egger, O., Rauterberg, M. (1996). **Internet behavior and addiction. http://ifap.bepr.ethz.ch/~egger/ibq/res.htm**

Esgin, A. (2000). **Yeni bir bağımlılık türü: İnternet kafeler.** *Bilim ve Ütopya.* 74; 38-45.

Greenfield, M., (1999). **A new psych disorder – the internet.** *Community college week,* 12; 16.

Griffiths, M., (1999). **Internet Addiction: Fact or Fiction?** *The Psychologist,* 12; 246-250

Grohol John M., (1999) **"Internet Addiction Guide",** www.psychcentral.com/netaddiction

http://www.ntvmsnbc.com,/15.01.2005

http://www.ntvmsnbc.com/news/208668.asp, 01.04.2003

http://www.ntvmsnbc.com/news/228764/asp, 14.08.2003

www.psikolog.org.tr/bulten/13/13_bagimlilik.htm

http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=306&tarih=22/04/2001

J. Morahan-Martin, Schumacher P. (2000). **Incidence and correlates of pathological Internet use among college students.** *Computers in Human Behavior (16).*

Kafai, Y. B., Sutton, S. (1999). **Elementary school students' computer and internet use at home: Current trends and issues.** *Journal of Educational Computing Research*, 21; 345-362.

Kaltiala R., Lintonen H. T. & Rimpela A. (2004). **Internet Addiction? Potentially Problematic Use of the Internet in a Population of 12–18 Year-Old Adolescents.** *Addiction Research and Theory February, Vol. 12, No. 1, Pp. 89–96*

Li, S. M., Chung, T. M. (2004). **Internet Function and Internet Addictive Behavior.** *Computers in Human Behavior.*

Lin, S. S. J., Tsai C. C. (2002). **Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents**. *Computers in Human Behavior (18) 411–426*

Orhan, F., Akkoyunlu, B., (2004). **İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma.** *Hacettepe Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 26; 107–116

Scherer, K. (1997). **College life on-life: Healthy and unhealthy internet use.** *Journal of College Student Development,* 38; 655-664.

Caplan S. E., (2002). **Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive–behavioral measurement instrument.** *Computers in Human Behavior (18) 553–575*

Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck Jr., P. E., Khosla, U. M., McElroy, S. L. (2000). **Psychiatric features of individuals with problematic internet use**. *Journal of Affective Disorders (57) 267–272*

Song, I., Larose, R., Eastin, M. S., & Lin, C.A, (2004). **Internet Gratifications and Internet Addiction: On the Uses and Abuses of New Media.** *Cyberpsychology & Behavior Volume 7, Number 4.*

Treuer, T., Fabian, Z., Furedi, J. (2001). **Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder?** *Journal of Affective Disorders (66) 283*

Yang, S. C., Tung, C. J. (2004). **Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school.** *Computers in Human Behavior.*

Young, K. S., (1996). **Internet Addiction: The emerge of a new clinical disorder.** *Cyberpsychology and behavior,* 1; 4-12

EKLER

1. Öğrenci Anketi

2. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

EK 1. Öğrenci Anketi

Sevgili Öğrenciler;
Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Bu amaçla hazırlanan anket ilişikte sunulmaktadır. Anket ile toplanılacak veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak olup, başka kişi ya da kurumlara kesinlikle verilmeyecektir.
Aşağıda bilgisayar/internet kullanımı ile ilgili çeşitli davranışlara yer verilmiştir. Lütfen her ifadenin karşısında bulunan seçeneklerden size en uygun olanını işaretleyiniz. Ayrıca belirtmek istediklerinizi sayfanın arkasına yazabilirsiniz.
Lütfen tüm soruları yanıtlayınız. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Bilgisayar Öğretmeni
Şencan GÜLTUTAN

1. Cinsiyetiniz

□ Kız □ Erkek

2. Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz?

□ 6.sınıf □ 7.sınıf □ 8.sınıf

3. İnternete çoğunlukla nereden bağlanıyorsunuz?

□ Okuldan □ Evden □ Internet cafeden

4. İnternete haftada ortalama kaç saat bağlanıyorsunuz?

□ 0-2 saat □ 2-6 saat □ 6-10 saat
□ 10-20 saat □ 20-40 saat □ 40 saat ve üzeri

5. E-postalarınızı kontrol etmek için haftada kaç saat internet kullanıyorsunuz?

□ 1-2 saat □ 2-5 saat □ 5-15 saat
□ 15 saatten fazla □ E-posta kullanmıyorum

6. Web sitelerinde gezinmek için haftada kaç saat internet kullanıyorsunuz?

□ 1-2 saat □ 2-5 saat □ 5-15 saat
□ 15 saatten fazla □ Hiç kullanmıyorum

7. Chat (Sohbet) için haftada kaç saat internet kullanıyorsunuz?

□ 1-2 saat □ 2-5 saat □ 5-15 saat
□ 15 saatten fazla □ Hiç kullanmıyorum

8. Dosya indirmek (FTP) için haftada kaç saat internet kullanıyorsunuz?

□ 1-2 saat □ 2-5 saat □ 5-15 saat
□ 15 saatten fazla □ Hiç kullanmıyorum

9. Çok kullanıcılı oyunlar ya da internet üzerinden oynanan diğer oyunlar için haftada kaç saat internet kullanıyorsunuz?

□ 1-2 saat □ 2-5 saat □ 5-15 saat
□ 15 saatten fazla □ Hiç kullanmıyorum

10. İnterneti hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?

□ Derslerimde kullanacağım bilgilere ulaşmak
□ Öğrenmek
□ Yazılım (program) indirmek
□ Arkadaşlarımla haberleşmek
□ Yeni insanlarla tanışmak
□ Benimle aynı ilgi alanlarına sahip olan insanlarla konuşmak
□ İlgi alanlarımdaki yeni gelişmeleri takip etmek
□ Diğer (Belirtiniz.....)
11. İnterneti ne zamandır düzenli olarak kullanıyorsunuz?

□ 0-3 ay □ 3-6 ay □ 6-12 ay
□ 1-2 yıl □ 2-5 yıl □ 5 yıldan fazla

12. İnterneti kaç saat aralıksız olarak kullanıyorsunuz?

□ 0-1 saat □ 1-2 saat □ 2-4 saat
□ 4-6 saat □ 6 saat ve üzeri

EK 2. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

No	Davranış	Hemen Hemen Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hemen Hemen Hiçbir Zaman
	Amaçladığımdan daha uzun süre internete bağlı kalırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete çok uzun süre bağlı kaldığım için günlük işlerimi ihmal ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternetteki heyecanı gerçek bir kişi ile yakınlık kurmaya tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternet kullanıcılarıyla internet üzerinden yeni ilişkiler kurarım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Hayatımdaki diğer kişiler çok fazla internet kullanmamdan şikayet eder.	☐	☐	☐	☐	☐
	Çok fazla internet kullandığım için notlarım düşer ya da okul işlerim aksar.	☐	☐	☐	☐	☐
	Başka birşey yapmam gerektiği halde önce e-postalarımı kontrol ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Birisi bana internette ne yaptığımı sorduğunda savunmaya geçerim ya da sessiz kalırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete bağlandığımı düşünerek kafamdaki olumsuz, rahatsız edici düşünceleri yatıştırırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Tekrar internete bağlanacağım zamanı beklerim.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternetsiz bir hayatın sıkıcı, anlamsız ve neşesiz olacağından korkarım.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternetteyken birisi beni rahatsız ettiğinde sinirlenir, bağırır ya da terslenirim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Gece geç saaatlere kadar internette olduğum için uykusuz kalırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete bağlı değilken interneti düşünür ya da internete bağlandığımı hayal ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternetteyken “sadece bir kaç dakika daha” dediğim olur.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete bağlandığım zamanı azaltmaya çalıştım ve başaramadım.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete bağlı olarak geçirdiğim süreyi saklamaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Birileriyle dışarı çıkmaktansa internette daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	İnternete bağlı değilken keyifsiz, canım sıkkın ve sinirli olurum ancak internete bağlandığımda bunların geçtiğini hissederim.	☐	☐	☐	☐	☐